

Ultra Vires Doctrine in the Legal Framework of the United Nations Organization

Kiana Daryabeigi¹, Sima Moradinasab^{*2}

1. Ph.D. Student in International Law, Faculty of Law, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

Email: kianalaw1375@yahoo.com

2. Ph.D. Student in International Law, Faculty of Law, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

*. **Corresponding Author:** Email: sima.moradinasab@gmail.com

ABSTRACT

The doctrine of ultra vires denotes that legal institutions must function in the preconditioned framework of competences which have been envisaged for them. This doctrine has a well-established place in the law of international organizations. In this realm, the legal superiority of the United Nations has been the dominant discourse since middle of the 20th century. By considering this legal status, fears of transgression of authority and competence by the principal organs of the United Nations (General Assembly, Security Council, Economic and Social Council, Trusteeship Council, International Court of Justice and Secretariat) will exacerbate in a way that is quite incomparable with any other international organization.

The purpose of this essay is to carry out an in-depth analysis about the application of this doctrine in

S.D.I.L.
The SD Institute of Law
Research & Study

Publisher:
Shahr-e Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:
Original Research

DOI:
10.48300/JLR.2022.298547.1727

Received:
13 November 2021

Accepted:
18 January 2022

Published:
1 March 2023

Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

the legal realm of the United Nations, which involves library research process of collecting information and legal dogmatic approach in way of analyzing the issue. The particular essence of the ultra vires doctrine has a direct nexus with relative legal personality of international organizations, including the United Nations with the absolute rule of international law over their acts and decisions. **Keywords:** the ultra vires doctrine, international organization, the United Nations, principal organs of an international organization, international legal personality, competence.

Funding: The author(s) received no financial support (funding, grants, and sponsorship) for the research, authorship, and/or publication of this article.

Author contributions:

Kiana Daryabeigi: Conceptualization, Methodology Software, Validation, analysis, Investigation, Resources, Data Curation, Writing - Original Draft, Writing - Review & Editing, Supervision, Project administration

Sima Moradinasab: Conceptualization, Methodology, Software, Validation, analysis, Investigation, Resources, Data Curation, Writing - Original Draft, Writing - Review & Editing, Supervision, Project administration

Competing interests: The authors declare that they have no competing interests.

Citation:

Daryabeigi, Kiana & Sima Moradinasab. "Ultra Vires Doctrine in the Legal Framework of the United Nations Organization" *Journal of Legal Research* 21, no. 52 (March 1, 2023): 147-187.

E x t e n d e d A b s t r a c t

The doctrine of ultra vires denotes that legal institutions must function in the preconditioned framework of competences which have been envisaged for them. This doctrine has a well-established place in the law of international organizations. In this realm, the legal superiority of the United Nations has been the dominant discourse since middle of the 20th century. By considering this legal status, fears of transgression of authority and competence by the principal organs of the United Nations (General Assembly, Security Council, Economic and Social Council, Trusteeship Council, International Court of Justice and Secretariat) will exacerbate in a way that is quite incomparable with any other international organization.

For the purpose of this article, the legal implications of the acts and decisions adopted by these mentioned organs is taken into consideration in the first place. For the sake of clarity, two vital questions are considered in this regard; first and foremost, the international responsibility of the organization or in a more precise way of the organ concerned; and secondly, the legal status of an ultra vires act and decision. In the legal framework of the United Nations, both the common legal framework of the organization, i.e., the United Nations Charter and the special legal framework of each organ are regarded as the criterions for the examination of each organ's acts.

Setting the Trusteeship Council aside, those acts of five other principal organs that may be regarded as the ultra vires acts will be examined herein. Despite the fact that the principal organs are entitled to establish subsidiary organs in accordance with the United Nations Charter, in certain circumstances, establishing a specific type of subsidiary organs is considered to be an ultra vires act. In this vein, establishing the United Nations Administrative Tribunal and the ad hoc criminal tribunals, i.e., the ICTY and ICTR by the General Assembly and the Security Council respectively can be analysed in this respect. Notwithstanding the foregoing, it appears that the adoption of the Uniting for Peace resolution by the General Assembly and the resolution 1373 and 1540 by the Security Council which are known as quasi-legislative acts may be regarded as other possible ultra vires acts of the afore-mentioned organs.

Considering the fact that the Economic and Social Council is deemed to be the executive organ of the General Assembly in the economic, social and cultural areas, the examination of the ultra vires doctrine in this context may be devoid of rational persuasion. This perception is also confirmed by the provision of the Article (60) of the Charter. In respect of the application of the ultra vires doctrine in the framework of the Secretariat, it should be noted that this organ

mostly functions in the executive areas rather than in the decision-making areas of the Organization. That being said, it follows that the Secretariat functions as the coordinating and executive organ of the United Nations. Although the International Court of Justice, as the judicial organ of the United Nations, is often regarded as the organ empowered to exercise its judicial review over the acts and decisions of other United Nations Organs, the question of the ultra vires acts of the ICJ may also be raised. The logic behind this assertion is the legality of some judicial decisions of the Court being severely under possible attack. The ICJ's advisory opinion on the Legality of the Threat or Use of Nuclear weapons together with the ICJ's judgment in the case concerning Negotiations relating to Cessation of the Nuclear Arms Race can be discussed in this respect. Having refrained from exercising its judicial function in these cases, the Court's adherence to the competences which have been envisaged for it has been shaken.

The purpose of this essay is to carry out an in-depth analysis about the application of this doctrine in the legal realm of the United Nations, which involves library research process of collecting information and legal dogmatic approach in way of analyzing the issue. The particular essence of the ultra vires doctrine has a direct nexus with relative legal personality of international organizations, including the United Nations with the absolute rule of international law over their acts and decisions.

دکترین خروج از صلاحیت در چهارچوب حقوقی سازمان ملل متحد

کیانا دریاییگی^۱، سیما مرادی نسب^{۲*}

۱. دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

Email: kianalaw1375@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

Email: sima.moradinasab@gmail.com: *نویسنده مسؤو

چکیده:

دکترین خروج از صلاحیت به منظور عدم تعدی نهادهای حقوقی از حدود اختیارات تفویض شده به آنها، جایگاه خود را در حقوق سازمان‌های بین‌المللی تثبیت کرده است. در این میان منزلت حقوقی برتر سازمان ملل متحد در صورت‌بندی روابط حقوقی بین‌المللی، از اواسط قرن بیستم میلادی تاکنون گفتمان مسلط جامعه بین‌المللی بوده است و این امر بیم خروج ارکان اصلی این سازمان (مجمع عمومی، شورای امنیت، شورای اقتصادی و اجتماعی، شورای قیمومت، دیوان بین‌المللی دادگستری و دبیرخانه) را از صلاحیت‌های تفویض شده به آنها بیش از هر سازمان بین‌المللی دیگر برمی‌انگیزد. هدف از این پژوهش بررسی جایگاه این دکترین در عرصه نظم حقوقی ملل متحد است و در این راستا روش جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای بوده است و به لحاظ روش‌شناسی خاص

کیی رایت و مجوز دسترسی آزاد:

کیی‌رایت مقاله در مجله پژوهش‌های حقوقی نزد نویسنده (ها) حفظ می‌شود. کلیه مقالاتی که در مجله پژوهش‌های حقوقی منتشر می‌شوند یا دسترسی آزاد هستند، مقالات تحت شرایط مجوز Creative Commons Attribution-Non-Commercial License 4.0 منتشر می‌شوند که اجازه استفاده، توزیع و تولید مثل در هر رسانه‌ای را می‌دهد، به شرط آنکه به مقاله استناد شود. جهت اطلاعات بیشتر می‌توانید به صفحه سیاست‌های دسترسی آزاد نشریه مراجعه کنید.

پژوهشکده حقوق

نوع مقاله:

پژوهشی

DOI:

10.48300/JLR.2022.298547.1727

تاریخ دریافت:

۲۲ آبان ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش:

۲۸ دی ۱۴۰۰

تاریخ انتشار:

۱۰ اسفند ۱۴۰۱

مطالعه حقوقی، پژوهشی دگماتیک تلقی می‌گردد. جوهره دکترین خروج از صلاحیت با شخصیت حقوقی نسبی و مدرج سازمان‌های بین‌المللی - من جمله سازمان ملل متحد - و حاکمیت حقوق بین‌الملل بر اعمال و تصمیمات آنها رابطه مستقیم و تنگاتنگی دارد.

کلیدواژه‌ها:

دکترین خروج از صلاحیت، سازمان بین‌المللی، سازمان ملل متحد، ارکان اصلی سازمان بین‌المللی، شخصیت حقوقی بین‌المللی، صلاحیت.

حامی مالی:

این مقاله هیچ حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان:

کیانا دریاییگی: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، استفاده از نرم‌افزار، اعتبارسنجی، تحلیل، تحقیق و بررسی، منابع، نظارت بر داده‌ها، نوشتن - پیش‌نویس اصلی، نوشتن - بررسی و ویرایش، نظارت، مدیریت پروژه
سیما مرادی نسب: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، استفاده از نرم‌افزار، اعتبارسنجی، تحلیل، تحقیق و بررسی، منابع، نظارت بر داده‌ها، نوشتن - پیش‌نویس اصلی، نوشتن - بررسی و ویرایش، نظارت، مدیریت پروژه

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

مرادی نسب، سیما و کیانا دریاییگی «دکترین خروج از صلاحیت در چهارچوب حقوقی سازمان ملل متحد». مجله پژوهش‌های حقوقی ۲۱، ش. ۵۲ (۱۰ اسفند ۱۴۰۱): ۱۴۷-۱۸۷.

مقدمه

سازمان ملل متحد به عنوان دومین سازمان جهانی با صلاحیت عام که در تاریخ تمدن بشری زاده شد، واجد وظایف و بالطبع صلاحیت‌های گسترده و منحصر به فردی است، به گونه‌ای که تصمیمات و اعمال حقوقی آن تمامی تابعان حقوق بین‌الملل و نوع انسان را در هر نقطه‌ای از کره خاکی تحت تأثیر قرار می‌دهد. این سازمان نه تنها خارج از حقوق بین‌الملل و محدودیت‌های حقوقی تعریف شده در آن قرار نمی‌گیرد، بلکه می‌بایست در چهارچوب صلاحیت‌های تعریف شده خویش - که از منابع متفاوتی نشأت می‌گیرند - عمل کند. جوهره دکترین خروج از صلاحیت نیز بر این امر صحنه می‌گذارد. هدف اصلی این پژوهش آن است که چگونگی واکنش ملل متحد را در قبال دکترین خروج از صلاحیت، از هر دو منظر بایدانگاران و هست‌انگاران مورد بررسی قرار دهد و در این راستا حقوق بین‌الملل عام، منشور ملل متحد، اسناد و رویه‌های پیرامون آن از اهمیت خاصی برخوردار هستند.

پرسش‌های اصلی در این پژوهش بدین ترتیب هستند که اولاً دکترین خروج از صلاحیت در چهارچوب حقوق سازمان‌های بین‌المللی بر چه امری دلالت می‌کند؟ ثانیاً آیا سازمان ملل متحد از طریق تصمیمات و اعمال حقوقی ارکان خویش، هم‌راستا با دکترین خروج از صلاحیت عمل می‌کند یا آنکه تصمیمات و اعمال حقوقی ارکان این سازمان حاکی از فقدان پابندی به صلاحیت‌های تعریف شده توسط منابع حقوقی مشخص می‌باشد؟

فرضیه‌های پژوهش کنونی عبارت است از آنکه اولاً دکترین خروج صلاحیت در چهارچوب حقوق سازمان‌های بین‌المللی به معنای لزوم پابندی یک سازمان بین‌المللی به قواعد بنیادین تعریف شده برای آن سازمان به عنوان یک تابع حقوق بین‌الملل است و ثانیاً سازمان ملل متحد همواره در عمل به دکترین خروج از صلاحیت پایبند بوده است و حتی در مواردی که به نظر می‌رسد از آن خروج کرده، سعی کرده است تا در دفاع از عمل یا تصمیم حقوقی مربوطه، استدلالات خویش را با قواعد حقوقی بنیادین که حدود و ثغور صلاحیت‌های آن را تعیین می‌کند، سازگار نماید.

لازم به ذکر است که تاکنون در رابطه با بررسی جایگاه دکترین خروج از صلاحیت در حقوق بین‌الملل به صورت کلی و سازمان ملل متحد به صورت خاص پژوهش مستقلی صورت نگرفته است. با این توضیح که در پژوهش‌هایی که تاکنون انجام شده، موضوع از منظر حقوق مسؤلیت بین‌المللی مورد مطالعه قرار گرفته است. درحالی‌که بررسی دکترین خروج از صلاحیت از ابعاد گسترده‌تری برخوردار بوده که از این جهت درخور پژوهشی مستقل است.

۱ - مفهوم‌شناسی خروج از صلاحیت

مختصرترین و در عین حال جامع‌ترین تعریفی که از خروج از صلاحیت می‌توان داشت آن است که یک ساختار نهادین - که تابع مستقل نظم حقوقی است - از حقوق و تکالیفی که بر اساس قاعده حقوقی بنیادین آن ساختار دارد، پیروی نکند. از این تعریف برخی ملاحظات قابل استنباط هستند؛

نخست، دکترین خروج از صلاحیت در چهارچوب یک نظم ساختاری مشخص - که در این مجال سازمان بین‌المللی است - تحقق می‌یابد. از این بیان ملاحظه دوم آشکار می‌گردد که بر اساس آن، امکان بالقوه خروج از صلاحیت تنها می‌تواند در چهارچوب نهاد و ساختاری تحقق پیدا کند که به صورت پیش فرض واجد شخصیت حقوقی (بین‌المللی) باشد،^۱ چه اگر موجودیتی نتواند بر اساس حقوق بین‌الملل واجد حق و تکلیف گشته و تابع مستقل و فعال حقوق بین‌الملل باشد، امکان سنجش خروج از صلاحیت در آن چهارچوب منتفی خواهد بود. در این راستا شخصیت حقوقی مطلق و کامل دولت‌ها از قلمرو اعمال این دکترین خارج است.^۲

این امر با نظر افکندن به منشأ شکل‌گیری دکترین مذکور نیز قابل تأیید خواهد بود؛ با نگاهی به منشأ شکل‌گیری این دکترین می‌توان دریافت که دکترین خروج از صلاحیت در ابتدا در راستای تعیین حد و حدود و دامنه اختیار و آزادی عمل شرکت‌ها استنباط می‌شد. علت آن است که این امر پذیرفته شده که شرکت - به منزله یک شخصیت حقوقی - هیچ صلاحیت یا اهلیتی به جز آنچه در اساسنامه آن بیان شده است،^۳ دارا نیست و اساس موجودیت آن به اساسنامه مربوطه بستگی دارد. اساساً، اعمال این دکترین در خصوص موجودیتی که شخصیت حقوقی مطلق و نه نسبی دارد، نمی‌تواند معنا و مفهومی داشته باشد؛ زیرا بر اساس قواعد حقوقی بنیادینی - که در ادامه تشریح خواهند شد - به وجود نیامده است و وجود قائم به ذات دارد.^۴ در همین راستا دیوان بین‌المللی دادگستری در نظر مشورتی خود در سال ۱۹۹۶ م.

1. Maurizio Ragazzi, *Responsibility of International Organizations: Essays in Memory of Sir Ian Brownlie* (Leiden.Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2013), 6.
2. Jan Klabbers and Asa Wallendahl (Eds.), *Research Handbook on the Law of International Organizations*, (Cheltenham: Edward Elgar publishing, 2011), 365.
3. Henry Winthrop Ballantine, "Proposed Revision of Ultra-Vires Doctrine," *Cornell Law Review*, 12(4), (1927): 453.

۴ . همان‌گونه که در چکیده بیان شد، این مقاله با روش دگماتیک حقوقی به تحلیل این دکترین می‌پردازد و بر همین مبنا است که وجود دولت را قائم به ذات فرض کرده است و وارد در مبانی وجودی نهاد دولت نمی‌شود. برای مطالعه بیشتر در مورد روش دگماتیک حقوقی نک:

هدایت‌الله فلسفی، سیر عقل در منظومه حقوق بین‌الملل: اصول اساسی روش‌شناسی حقوق بین‌الملل (تهران: نشر نو، ۱۳۹۶)، ۱۱۴.

در خصوص قانونی بودن توسل یک دولت به سلاح‌های هسته‌ای در مخاصمه مسلحانه اشاره می‌کند: «دیوان به سختی لازم به ذکر می‌داند که سازمان‌های بین‌المللی تابعان حقوق بین‌الملل هستند که برخلاف دولت‌ها صلاحیت عام ندارند.»^۵

ملاحظه سوم که در شناسایی مفهوم خروج از صلاحیت لازم می‌نماید، تبیین مقصود از تعبیر «صلاحیت» می‌باشد؛ مراد از تعبیر مذکور، مجموعه صلاحیت‌های اعطایی به موجب قواعد بنیادینی^۶ است که مقوم ذاتی آن نظم حقوقی بوده و سرمنشأ حقوق و تکالیف تعریف شده می‌باشد؛ به عبارت دیگر این دست از قواعد، تعیین‌کننده دامنه اختیار عمل و صلاحیت‌های آن ساختار است و در عین حال فراتر از اختیارات ارکان آن ساختار قرار می‌گیرند.

ملاحظه چهارم که می‌توان آن را نتیجه بیان اخیرالذکر دانست آن است که این صلاحیت‌ها به موجب قواعد بنیادین - که در دکتترین مذکور از آنها به «صلاحیت»^۷ یاد می‌شود - مستلزم درک دقیقی از مفهوم صلاحیت در چهارچوب حقوق سازمان‌های بین‌المللی است؛ همان‌طور که قاضی ویرامانتری^۸ در نظر منفرد خود در قضیه اعمال کنوانسیون منع و مجازات نسل‌زدایی به استواری هر چه تمام‌تر بیان می‌کند،^۹ اساساً مبنای اعطای اختیارات و صلاحیت‌ها گشودن مسیری بر تحقق اهداف نهادین مشخص است و الا وجود این اختیارات فی‌حدالذاته موضوعیت ندارد و این خود‌گویای مبنای وجودی نظم سازمانی یا نهادین است که به ظرافت در دکتترین خروج از صلاحیت مستتر است.^{۱۰}

5. International Court of Justice, Advisory Opinion on Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict, (8 July 1996), Para. 25, 78.

6. Jan Klabbers, *An Introduction to International Institutional Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), 243.

7. Vires

8. Weeramantry

9. International Court of Justice, Separate opinion of Judge Weeramantry in the case concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), No. 91 (September 13, 1993), 61.

۱۰. لازم به ذکر است که برخی نویسندگان در تعریف خروج از صلاحیت، ملاحظه دیگری را نیز می‌گنجانند که عبارت است از صحت تفسیر اختیارات، با این توضیح که نظم نهادین مربوطه نمی‌بایست از آن دست اختیارات و صلاحیت‌هایی تجاوز کند که بر اساس حقوق برتر آن نظم حقوقی به او اعطا شده است و در عین حال با تفسیر صحیحی به چنین اختیارات و صلاحیت‌هایی پی برده شده است؛ به نظر می‌رسد که این بخش از تعریف ژاند باشد، زیرا قطعاً در استنباط حقوق و تکالیف در هر نظم حقوقی، پیش‌فرض آن است که این استنباط با تفسیر صحیح - و نه اشتباه - از قواعد مربوطه صورت پذیرفته است.

See: Michael Fordham, *Judicial Review Handbook* (Oxford: Bloomsbury Publishing, 2008), para 46.

این امر در اصل تخصص^{۱۱} (تفویض)^{۱۲} در حقوق سازمان‌های بین‌المللی نهفته است که بر اساس آن صلاحیت‌های سازمان بین‌المللی محدود به اموری است که دولت‌ها از طریق اسناد مؤسس به آنها تفویض کرده‌اند. قطعاً دامنه صلاحیت در چهارچوب سازمان‌های بین‌المللی مختلف می‌تواند بسیار متغیر و متفاوت باشد، همان‌طور که درون یک ساختار سازمانی واحد نیز گاه توزیع صلاحیت میان ارکان مختلف یک سازمان بسیار نامتوازن می‌نماید، اما آنچه در این مجال اهمیت دارد، دامنه صلاحیت نیست بلکه اصل وجودی آن است که ملاک و سنج خروج از صلاحیت یا بالعکس عمل حقوقی «در چهارچوب صلاحیت»^{۱۳} است.

با روشن شدن مفهوم ذاتی این دکترین، لازم می‌آید که در گام بعد به آثار و پیامدهای شناسایی آن در ساحت حقوق بین‌الملل و به طور خاص حقوق سازمان‌های بین‌المللی پرداخته شود.

۲- آثار و پیامدهای حقوقی خروج از صلاحیت

مشخص است که دستیابی به شناختی جامع از هر نهاد حقوقی، با درک آثار و پیامدهای حقوقی مربوطه میسر می‌گردد. آثار و پیامدهای خروج از صلاحیت از دو جهت قابل بررسی است؛ نخست از حیث وضعیت حقوقی فاعل آن اعمال یا تصمیماتی که با خروج از صلاحیت ذاتی تحقق یافته‌اند و دیگری از حیث وضعیت حقوقی نتایج اعمال یا تصمیمات خارج از صلاحیت. این دو زمینه در ادامه به اجمال بررسی خواهند شد.

۲-۱- وضعیت حقوقی فاعل اعمال خارج از صلاحیت

مقصود از این امر همان مسؤولیت بین‌المللی سازمان یا به طور خاص رکن مربوطه آن است. بی‌آنکه بخواهیم وارد جزئیات حقوق مسؤولیت سازمان‌های بین‌المللی شویم، باید خاطر نشان کرد که بر اساس ماده سوم از پیش‌نویس مواد راجع به مسؤولیت سازمان‌های بین‌المللی،^{۱۴} مسؤولیت سازمان در اثر خروج رکن یا ارکان مربوطه از صلاحیت، امری مسلم و حتمی است، بی‌آنکه مستلزم تصریح - در

11. Principle of Speciality

۱۲. ابراهیم بیگزاده، حقوق سازمان‌های بین‌المللی، (تهران: انتشارات مجد، ۱۳۹۴)، ۲۱۲.

13. Intra vires

۱۴. ماده ۳ پیش‌نویس مواد راجع به مسؤولیت سازمان‌های بین‌المللی تحت عنوان مسؤولیت سازمان بین‌المللی در قبال اعمال متخلفانه بین‌المللی: «اعمال متخلفانه یک سازمان بین‌المللی موجب مسؤولیت بین‌المللی آن سازمان خواهد شد.»

سند مؤسس مربوطه - باشد.^{۱۵} امری که در چهارچوب دکترین خروج از صلاحیت حائز اهمیت است، مسؤولیت سازمان بین‌المللی مربوطه می‌باشد؛ به عبارت دیگر بی‌آنکه منکر مسؤولیت بین‌المللی دولت یا سازمان‌های عضو مربوطه شویم،^{۱۶} باید متذکر شویم که تنها مسؤولیت مستقل و منفک سازمان بین‌المللی است که در چهارچوب دکترین خروج از صلاحیت مدنظر می‌باشد.

۲-۲- وضعیت حقوقی نتایج اعمال خارج از صلاحیت

همان‌طور که مشخص است، یک سازمان بین‌المللی با خروج از صلاحیت، عمل یا اعمالی را مرتکب شده و تصمیماتی را در این رابطه گرفته است. چنانچه این اعمال و تصمیمات مصدافی از خروج از صلاحیت باشند، در کنار مسؤولیت سازمان یا به طور خاص رکن مربوطه که پیش‌تر مورد اشاره قرار گرفت، بررسی وضعیت حقوقی عمل متخلفانه بین‌المللی نیز مطرح می‌شود و نقطه تمرکز عمده این دکترین نیز از همین منظر است که به لحاظ عملی چه آثار و پیامدهای حقوقی متوجه تصمیمات مربوطه سازمان بین‌المللی می‌گردد؟ در این رابطه باید بین دو وضعیت حقوقی قائل به تفکیک شد؛ قابل بطلان بودن^{۱۷} عمل حقوقی و بطلان مطلق (ذاتی)^{۱۸} عمل حقوقی؛ بطلان مطلق حاکی از آن است که چنانچه سازمان بین‌المللی دست به ارتکاب عمل متخلفانه بین‌المللی بزند، اصلاً وضعیت حقوقی شکل نمی‌گیرد و به عبارتی بطلان ذاتی دارد؛ بنابراین در فرضی که بعد از مدتی خروج از صلاحیت در تصمیم خاصی از سازمان مشخص شود، این احراز عطف به ماسبق می‌گردد و تمام وضعیت‌های حقوقی که در اثر تصمیم ذی‌ربط پدید آمده بودند، کان لم یکن محسوب می‌شوند. در مقابل، قابل بطلان بودن

۱۵. مسؤولیت بین‌المللی به عنوان قاعده ثانویه و پیامد عمل متخلفانه بین‌المللی (با همان نقض تعهد بین‌المللی) و قابلیت انتساب آن عمل به فاعل آن (در این مجال سازمان بین‌المللی) محسوب می‌گردد که خود از پیامدهای در نظر گرفتن شخصیت حقوقی بین‌المللی برای سازمان بین‌المللی است.

See: Ragazzi, op.cit., 150.

۱۶. براساس پیش‌نویس مواد راجع به مسؤولیت سازمان‌های بین‌المللی، مسؤولیت رکن مربوطه در ارتکاب فعل متخلفانه بین‌المللی باعث نمی‌شود که مسؤولیت دولت یا سازمان دیگری که عضو آن سازمان است، منتفی گردد. با این حال باید توجه داشت که مسؤولیت اعضای سازمان مربوطه به صرف عضویت در آن سازمان محقق نمی‌گردد و باید اعضا در این راستا اقدامات خاصی را - اعم از فعل و ترک فعل - مرتکب شوند، زیرا همان‌طور که انستیتو حقوق بین‌الملل اشاره می‌کند صرف عضویت در سازمان بین‌المللی موجب مسؤولیت اعضا در قبال اعمال متخلفانه سازمان نمی‌گردد و حتی اگر این امر موجب مسؤولیت اعضا گردد، همواره جنبه فرعی و ثانوی دارد:

See: "Draft Articles on the Responsibility of International Organizations," adopted by International Law Commission (2011), Art. 19; Ragazzi, op.cit., 318.

17. Voidable / Ex nunc

18. Void ab initio / Ex tunc

عمل حقوقی در چهارچوب مورد بحث بدان معنا است که چنانچه سازمان بین‌المللی نسبت به خروج از صلاحیت مبادرت نماید و در این راستا تصمیماتی بگیرد که موجب وضعیت‌های حقوقی گردند، این وضعیت‌ها خود به خود بطلان ذاتی ندارند و تنها قابل باطل شدن هستند. در این راستا باید عمل حقوقی مستقل دیگری صورت بگیرد تا آنها از ساحت حقوق حذف شوند؛ بنابراین تا زمانی که حالت اخیرالذکر رخ نداده باشد، تمام وضعیت‌های حقوقی معتبر هستند و تنها وضعیت‌هایی که پس از عمل حقوقی بطلان به وجود آمده باشند، کان لم یکن تلقی می‌گردند.

فرهنگ حقوق بین‌الملل آکسفورد در تفکیک میان باطل بودن و قابلیت بطلان چنین اشاره می‌کند: «این تفکیک در نظام‌های حقوقی داخلی مرسوم است که عمدتاً در خصوص قراردادها اعمال می‌شود ... برخی بطلان ذاتی دارند و [به همین دلیل] لازم نیست که بطلان آنها شناسایی رسمی شود و دسته دیگر تا زمانی که از سوی یک ساختار قضایی باطل نشوند، اعتبارشان پابرجا است.»¹⁹ در مورد پیامد حقوقی خروج از صلاحیت در بستر سازمان‌های بین‌المللی اتفاق نظری وجود ندارد؛ گروهی از حقوق‌دانان نظیر یان کلبرز²⁰ بر این اعتقاد هستند که چنانچه خروج از صلاحیت رقم بخورد، وضعیت‌های حقوقی که به دنبال آن به وجود آمده‌اند، به حیات خود ادامه خواهند داد و حیات این وضعیت‌های حقوقی تنها با بطلان حقوقی پسینی متوقف می‌شود که البته عطف به ما سبق نمی‌گردد.²¹ نقطه مقابل این رویکرد - یعنی بطلان ذاتی یا مطلق - را حقوق‌دانان دیگری اتخاذ کرده‌اند که از جمله می‌توان به سر رابرت جیننگز و مورلی²² اشاره کرد. این گروه از حقوق‌دانان با نگاهی واقع‌گرایانه به واقعیت‌های جامعه بین‌المللی این رویکرد را واجد وجهت حقوقی می‌دانند، این واقعیت‌ها که خود گویای تکامل نیافتگی این نظم حقوقی است، اقتضای بطلان ذاتی و نه قابلیت ابطال را دارد؛ زیرا قابلیت بطلان مستلزم آن است که سازکاری وجود داشته باشد که بتواند رأساً و مورد به مورد اعمال حقوقی خارج از صلاحیت را باطل کند، درحالی که جامعه بین‌المللی عموماً فاقد چنین ساختار تکامل‌یافته‌ای است و این ضعف ساختاری در چهارچوب سازمان ملل متحد به وضوح قابل مشاهده است.

به گفته جیننگز، فصل ممیزه این دو رویکرد متفاوت، صلاحیت اجباری عام (قضایی) است که حقوق بین‌الملل آشکارا فاقد آن است. قاضی مورلی در نظر منفرد خود در قضیه برخی مخارج سازمان

19. Clive Parry, John P. Grant and J. Craig Barker, *Parry & Grant Encyclopaedic Dictionary of International Law* (Oxford: Oxford University Press, 1982), 664.

20. Jan Klabbbers

21. Klabbbers, op.cit., 243.

22. Sir Robert Jennings Morelli

ملل متحد چنین اشاره می‌کند:

«نظیر هیچ‌کدام از جبران‌خواهی‌های حقوق داخلی در رابطه با اعمال اداری، در مورد اعمال سازمان‌های بین‌المللی و به طور خاص اعمال ملل متحد وجود ندارد. پیامد چنین امری آن است که هیچ امکانی برای اعمال مفهوم قابل باطل کردن اعمال ملل متحد وجود ندارد. اگر عمل ارتكابی یک رکن ملل متحد عملی غیرمعتبر باشد، چنین بی‌اعتباری‌ای تنها می‌تواند بطلان مطلق آن عمل را رقم بزند؛ به عبارت دیگر، تنها دو گزینه برای اعمال این سازمان وجود دارد: یا عمل مربوطه کاملاً معتبر است یا آنکه مطلقاً باطل است؛ زیرا بی‌اعتباری عمل یک سازمان تنها می‌تواند در قالب بطلان مطلق متجلی شود. عملی از سازمان که غیرمعتبر تلقی می‌شود، عملی است که هیچ اثر حقوقی نداشته است و این امر دقیقاً به آن دلیل است که این یک بطلان مطلق است.»^{۲۳}

به نظر می‌رسد دیدگاه دوم که همانا بطلان ذاتی اعمال خارج از صلاحیت سازمان بین‌المللی است، نه‌تنها با در نظر گرفتن اقتضانات خاص جامعه بین‌المللی بلکه با در نظر گرفتن رویه قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری نیز قابل دفاع می‌باشد؛ دیوان در نظر مشورتی خود در قضیه برخی مخارج ملل متحد به گونه‌ای ضمنی از رویکرد بطلان ذاتی دفاع کرده است؛ زیرا به صورت ضمنی بیان می‌کند که چنانچه هزینه‌های پیش‌بینی‌شده در راستای اهداف سازمان ملل متحد نباشند، دولت‌ها تکلیفی به پرداخت آن نداشته‌اند.^{۲۴} به عبارت دیگر عدم به رسمیت شناختن وضعیت حقوقی که در نتیجه تصمیم مجمع عمومی به وجود آمده است، متوقف بر احراز مستقل و جداگانه بطلان آن در یک چهارچوب نهادی نشده است.

۳- چهارچوب حقوقی سازمان ملل متحد

با انکاب بر آنچه در قسمت‌های پیشین بیان شد، در این قسمت از پژوهش قصد داریم تا به این پرسش پاسخ دهیم که آیا برخی اعمال سازمان ملل متحد به عنوان دومین سازمان جهانی با صلاحیت عام می‌توانند در زمره اعمالی تلقی شوند که خارج از صلاحیت سازمان هستند یا خیر. در این راستا می‌بایست اعمال اتخاذشده از سوی ارکان اصلی سازمان ملل متحد را مطمح نظر قرار دهیم. با صرف نظر کردن از شورای

23. International Court of Justice, Separate Opinion of Judge Morelli in case concerning Certain Expenses of the United Nations (Article 17, paragraph 2, of the Charter), No. 49 (July 20, 1962).

24. International Court of Justice, Advisory Opinion on certain Expenses of the United Nations (Article 17, paragraph 2, of the Charter), (20 July 1962), 167.

قیمومت^{۲۵} که مسؤول اجرای نظام بین‌المللی قیمومت بوده و تحت نظر مجمع عمومی عمل می‌کند، به ترتیب پنج رکن اصلی دیگر شامل مجمع عمومی، شورای امنیت، شورای اقتصادی و اجتماعی، دبیرخانه و دیوان بین‌المللی دادگستری را مورد توجه قرار می‌دهیم.

به منظور بررسی این امر که کدام گروه از اعمال ارکان اصلی در چهارچوب صلاحیت آنها بوده و کدام گروه از این اعمال خارج از صلاحیت آنها به شمار می‌آیند، ابتدا باید چهارچوب حقوقی مشترک این ارکان اصلی یعنی منشور ملل متحد (به عنوان سند مؤسس سازمان) و سپس صلاحیت‌ها و اختیارات انحصاری هر یک از پنج رکن اصلی را مورد نظر قرار دهیم.

۳-۱- چهارچوب حقوقی مشترک

اقدامات سازمان‌های بین‌المللی تحت حکومت مجموعه‌ای از قواعد ماهوی و شکلی قرار دارد که ترکیب این قواعد یک نظم حقوقی را ایجاد می‌کند که پیچیدگی‌های آن کمتر از نظم حقوقی دولت‌های جدید نخواهد بود.^{۲۶} همان‌گونه که در بخش قبل اشاره شد، سازمان‌های بین‌المللی به عنوان تابعان حقوق بین‌الملل وظیفه دارند که به حقوق و تعهدات خود به موجب حقوق بین‌الملل پایبند باشند؛ بنابراین حقوق بین‌الملل عام را می‌توان به مثابه محدودیت کلی بر صلاحیت سازمان‌های بین‌المللی دانست و سازمان ملل متحد نیز از این قاعده کلی مستثنا نخواهد بود.

بنابراین، منشور ملل متحد در کنار آنکه سند اساسی جامعه مشترکات بین‌المللی بوده، همانند هر معاهده مؤسس دیگر، مؤید ساختارها، عملکردها، صلاحیت‌ها و تا حدودی رویه‌های سازمان بین‌المللی مربوطه است. بر همین مبنا، اختیارات ارکان ملل متحد، از منشور ملل متحد ناشی می‌شود و در نتیجه

۲۵. نظام قیمومت یا Trusteeship با تأسیس سازمان ملل متحد در سال ۱۹۴۵ به دنبال نظام سرپرستی یا mandate موجود در زمان جامعه‌ملل به وجود آمد. لازم به ذکر است که آخرین سرزمین تحت قیمومت پالانو بود که در سال ۱۹۹۴ به استقلال رسید و در حال حاضر، باتوجه به خاتمه نظام قیمومت، عملاً فعالیت این رکن ملل متحد خاتمه یافته است. علاوه بر آن که دبیرکل ملل متحد پیشنهاد الغای دو فصل دوازدهم («نظام قیمومت بین‌المللی») و سیزدهم («شورای قیمومت») منشور ملل متحد را مطرح کرده است، کشور مالت نیز پیشنهادهای را در مورد تفویض مسؤولیت‌های جدید به شورای قیمومت نظیر ایفای نقش این رکن در حوزه‌های زیست‌محیطی یا مدیریت مناطق مشترک بین‌المللی نظیر فضای ماورای جو و منابع زیر بستر آب‌های بین‌المللی ارائه کرده است:

See: James R. Crawford, "Mandates and Trust Territories," in *The Creation of States in International Law*, ed. James R. Crawford (New York: Oxford University Press, 2007), 31.

26. Enzo Cannizzaro and Paolo Palchetti, "Ultra vires acts of International Organizations" in *Research handbook on the law of International Organizations* ed. Jan Klabbbers and Asa Wallendahl, (Cheltenham: Edward Elgar publishing, 2011), 373.

این ارکان ملزم به تبعیت از مفاد آنکه به تحمیل محدودیت‌های ماهوی نسبت به اعمال آنها می‌پردازد، خواهند بود.^{۲۷} تصریح بند (۱) ماده (۱) منشور ملل متحد بر حفظ صلح و امنیت بین‌المللی مطابق با اصول عدالت و حقوق بین‌الملل، حاکی از این موضوع است که ارکان سازمان ملل، در انجام وظایف خود تابع حقوق بین‌الملل هستند.^{۲۸}

تعیین دامنه اعمال و تصمیماتی که با خروج از صلاحیت‌های تفویضی به ارکان مربوطه رقم می‌خورد، آسان نیست. باین‌حال، تمام اعمال و تصمیماتی که مغایر با موضوع و هدف یک سازمان بین‌المللی هستند، باید به عنوان اعمال خارج از حدود صلاحیت‌ها، قلمداد شوند.^{۲۹} در همین راستا، اعمال سازمان ملل متحد نیز در صورتی که از حوزه اختیارات و صلاحیت‌های اعطاشده به موجب سند اساسی منشور ملل متحد فراتر رود، خروج از حدود صلاحیت به شمار می‌رود.^{۳۰}

در تأیید این امر می‌توان به رویه قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری در نظر مشورتی برخی مخارج ملل متحد و آثار حقوقی حضور مستمر آفریقای جنوبی در نامیبیا (آفریقای جنوب غربی) اشاره نمود. در قضایای اخیرالذکر به نظر می‌رسد دیوان با در نظر گرفتن برخی ملاحظات حقوقی و عمومی درصدد پیوند زدن صلاحیت‌های سازمان با اهداف آن بوده است. ۳۱ دیوان بین‌المللی دادگستری در نظر مشورتی خود در سال ۱۹۶۲ م. در مورد برخی مخارج ملل متحد بر این پیش‌فرض تصریح کرده است که اعمال و تصمیمات ارکان مربوطه ملل متحد در چهارچوب صلاحیت‌ها و نه خارج از آن می‌باشند. در این راستا، دیوان اشاره می‌کند که پیش‌فرض اعتبار در گرو ارتباط عمل مربوطه با اهداف سازمان است.^{۳۲} در همین راستا نظر دیوان بین‌المللی دادگستری بر آن است که:

«زمانی که سازمان انجام عملی را بر عهده می‌گیرد که گواهی بر این ادعا است که آن عمل با تحقق یکی از اهداف ملل متحد ارتباط دارد، پیش‌فرض بر آن است که چنین عملی، خروج از حدود صلاحیت

27. Ivana Rajčić, "Legal Control over Decisions Taken by the United Nations Organs and Judicial Review of the Security Council Decisions", *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja* 96 (2014): 110-111.

۲۸. سید فضل... موسوی و وحید بذار، «نظارت قضایی محاکم بین‌المللی بر شورای امنیت سازمان ملل متحد»، مجله حقوقی بین‌المللی ۵۴ (۱۳۹۵)، ۸۵.

29. Ebere Osiek, "The Legal Validity of Ultra Vires Decisions of International Organizations," *The American Journal of International Law* 77 (1983): 249.

30. Maysa Bydoon and Gasem M. S. Al-Own, "The Legality of the Security Council Powers Expansion", *International Journal of Humanities and Social Science* 7 (2017): 220.

۳۱. سید قاسم زمانی، «تأملی بر مسؤولیت بین‌المللی سازمان‌های بین‌المللی»، مجله حقوقی بین‌المللی ۲۱ (۱۳۷۶)، ۲۵۴.

32. Osiek, op.cit., 249.

سازمان نیست.»^{۳۳}

این دیدگاه متعاقباً در نظر مشورتی ۲۱ ژوئن سال ۱۹۷۱ م. دیوان بین‌المللی دادگستری در مورد آثار حقوقی حضور مستمر آفریقای جنوبی در نامیبیا (آفریقای جنوب غربی) برخلاف قطعنامه ۲۷۶ شورای امنیت برای دولت‌ها، با عبارات ذیل تأیید و تکرار شده است:

«قطعنامه یک رکن ملل متحد که مطابق با قواعد شکلی آن رکن تصویب شده و توسط رئیس آن رکن نیز اعلام شده که این‌گونه [در مطابقت با قواعد شکلی رکن مزبور] تصویب شده، باید چنین فرض شود که [آن قطعنامه] به صورت معتبر تصویب شده است.»^{۳۴}

بنابراین، از نص منشور ملل متحد و رویه قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری چنین استنباط می‌شود که تمام ارکان ملل متحد از منشور ملل متحد (به عنوان چهارچوب حقوقی مشترک حاکم بر اعمال ارکان مزبور) و به صورت خاص اصول و اهداف مندرج در آن، تبعیت می‌کنند. همچنین باید در نظر داشت که این چهارچوب حقوقی مشترک، صرفاً محدود به منشور ملل متحد نخواهد بود؛ چراکه این سازمان بین‌المللی در نگاهی گسترده‌تر در چهارچوب نظم حقوقی بین‌المللی قرار دارد و در این راستا ملزم به حقوق بین‌الملل عام نیز خواهد بود.^{۳۵} بنابراین، صلاحیت‌ها و اختیارات ارکان اصلی ملل متحد نامحدود نیست و ارکان ملل متحد همواره ملزم هستند در چهارچوب سند مؤسس خود و قواعد حقوق بین‌الملل عام عمل کنند.

33. International Court of Justice, Advisory Opinion on certain Expenses of the United Nations (Article 17, paragraph 2, of the Charter), (20 July 1962), 168.

34. International Court of Justice, Advisory Opinion on Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276, (21 June 1971), 20.

۳۵. در این راستا باید ملاحظه حائز اهمیت را در نظر داشت که به موجب آن «در صورت تعارض میان تعهدات اعضای ملل متحد بر اساس این منشور و تعهدات آنها بر اساس هر موافقت‌نامه بین‌المللی دیگر، تعهدات آنها بر اساس این منشور اولویت می‌یابد.»

See: Charter of the United Nations, op.cit., Article 103.

هرچند می‌بایست این ملاحظه حائز اهمیت را در نظر داشت که ماده ۱۰۳ می‌تواند بر موافقت‌نامه‌های خاص دولت‌های عضو ملل متحد برتری یابد و همچنین می‌تواند تا اندازه‌ای بر حقوق بین‌الملل عام تفوق یابد؛ اما به هیچ عنوان نمی‌تواند بر آن بخش از حقوق بین‌الملل عام که تحت عنوان قاعده‌آمره شناخته می‌شود رخنه کند و حتی به صورت نسبی و موقتی نسبت به آن اولویت یابد. لاتریاخذ در نظر منفرد خود در قضیه اعمال کنوانسیون منع و مجازات نسل‌زدایی به این مسأله در چهارچوب تصمیمات شورای امنیت تصریح می‌کند. بر اساس نظر وی، این رکن با وجود تمام اختیارات وسیعی که از آن برخوردار است، قادر به سرپیچی از قواعد آمره و مستند ساختن این امر به ماده ۱۰۳ منشور ملل متحد نخواهد بود: International Court of Justice, Separate opinion of Judge Lauterpacht in the case concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), No. 91 (13 September 1993) Para. 100, 440.

۳-۲- چهارچوب‌های حقوقی خاص ارکان اصلی سازمان ملل متحد

منشور ملل متحد بر اساس بند (۲) ماده (۷) و به صورت خاص به موجب مواد ۲۲، ۲۹ و ۶۸ امکان تأسیس ارکان فرعی ضروری را به ارکان اصلی اعطا کرده است. با مقایسه این دو گروه از مواد، می‌توان دریافت که منشور در بند (۲) ماده (۷) دیدگاه موسعی را اتخاذ کرده است؛ چراکه به نظر می‌رسد، مطابق با مفاد ماده ۷، به صرف اینکه یکی از ارکان اصلی مندرج در بند اول این ماده، ضرورت ایجاد ارکان فرعی را تشخیص دهند، مشمول حکم مندرج در بند دوم ماده ۷ شده و از حق ایجاد ارکان فرعی برخوردار است. این در حالی است که در هر سه ماده ۲۲، ۲۹ و ۶۸ شاهد دیدگاه مضیق منشور ملل متحد در ایجاد ارکان فرعی توسط سه رکن اصلی مجمع عمومی، شورای امنیت و شورای اقتصادی و اجتماعی هستیم؛ به این معنا که در هر سه ماده مزبور ایجاد ارکان فرعی به قلمروی انجام وظایف رکن اصلی محدود شده است.

آنچه در این قسمت مورد توجه قرار خواهد گرفت، حدود صلاحیت‌ها و اختیارات خاص ارکان اصلی است و نگارندگان در پی پاسخ به این پرسش اصلی هستند که با مدنظر قرار دادن صلاحیت‌های خاص هر رکن اصلی، کدام یک از اعمال این ارکان می‌توانند در زمره اعمال خروج از صلاحیت‌های آنان قلمداد شود.

۳-۲-۱- مجمع عمومی

فصل چهارم منشور ملل متحد به بیان وظایف و اختیارات مجمع عمومی - به عنوان تنها فراگیر سازمان - می‌پردازد که در بچه‌ی ورود ما به بحث صلاحیت‌های مجمع عمومی و سپس بررسی آن دسته از اعمال این رکن است که می‌توانند به منزله‌ی خروج از حدود صلاحیت‌های آن تلقی شوند.

صلاحیت‌های مجمع عمومی از یکسو شامل صلاحیت نسبت به انجام اعمالی است که انحصاراً توسط این رکن صورت می‌گیرد (برای نمونه، تأسیس کمیسیون حقوق بین‌الملل به عنوان رکن فرعی مجمع عمومی، اقدامی است که از سوی این رکن در راستای انجام وظیفه مندرج در بند (الف) ماده (۱۳) و در چهارچوب صلاحیت انحصاری مندرج در ماده (۲۲) صورت گرفته است) و از سوی دیگر، شامل صلاحیت نسبت به انجام اعمالی است که در صلاحیت انحصاری مجمع عمومی قرار ندارند، بلکه هر دو رکن مجمع عمومی و شورای امنیت صالح به انجام آنها هستند (نظیر پذیرش دولت‌های عضو جدید، تعلیق حقوق و مزایای اعضا و اخراج آنها از سازمان ملل متحد، انتخاب قضات دیوان

بین‌المللی دادگستری و انتخاب دبیر کل).^{۳۶}

علی‌رغم آنچه گفته شد، می‌توان شاهد انجام اعمالی بود که به نظر می‌رسد به منزلهٔ اعمال خارج از صلاحیت مجمع عمومی به شمار می‌آیند. در این قسمت به ترتیب تصویب قطعنامهٔ اتحاد برای صلح از سوی مجمع عمومی و سپس تأسیس دادگاه اداری ملل متحد از سوی این رکن را مورد توجه قرار خواهیم داد.

۳-۲-۱-۱- اتحاد برای صلح

قطعنامه اتحاد برای صلح یا برنامه آپسن^{۳۷} از حیث دکترین خروج از صلاحیت بسیار حائز اهمیت می‌باشد؛ این قطعنامه که در واقع تلاشی است در جهت مانع‌زدایی از وتوی شوروی یا آنچه بعضاً مصداقی از سوءاستفاده از حق^{۳۸} نامیده شده است، به ابتکار وزیر امور خارجه وقت ایالات متحده آمریکا، دین آپسن،^{۳۹} در سوم نوامبر سال ۱۹۵۰ م؛ و به دست مجمع عمومی به تصویب رسید. بی‌آنکه بخواهیم وارد جزئیات این قطعنامه شویم، لازم به ذکر است که این قطعنامه به طور خاص برآمدی از جنگ کره بود اما در یک نگاه وسیع‌تر انعکاسی از تلاش برای تغییر نظم ساختاری نهادی در حقوق بین‌الملل است، آنچه آلوارز^{۴۰} آن را از مقتضیات «حقوق بین‌الملل نو»^{۴۱} می‌خواند.

هدف اصلی در این قطعنامه نوعی انتقال وظیفه اولیه حفظ صلح و امنیت از شورای امنیت به مجمع عمومی بوده است، در چهارچوب موردنظر این مقاله به نظر می‌رسد که مجمع عمومی از حدود صلاحیت‌های از پیش تعریف‌شده خود خروج کرده باشد؛ مجمع در مقدمه این قطعنامه به دو هدف اول ملل متحد که حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و توسعه روابط دوستانه میان ملت‌ها است، اشاره می‌کند. در متن این قطعنامه تصریح شده است:

۳۶. بیگزاده، پیشین، ۴۰۳-۴۰۴.

37. The Acheson Plan; See:

Keith S. Petersen, "The Uses of the Uniting for Peace Resolution since 1950," *International Organization*, 13 (1959): 219.

38. International Court of Justice, Dissenting Opinion of Judge Alvarez to the Advisory Opinion on Competence of the General Assembly for the Admission of a State to the United Nations, No. 9, (3 March 1950), 15.

۳۹. همانجا، ۴۱۴.

40. Alvarez

41. International Court of Justice, Dissenting Opinion of Judge Alvarez to the Advisory Opinion on Competence of the General Assembly for the Admission of a State to the United Nations, No. 9, (3 March 1950), 12.

«[مجمع عمومی] مقرر می‌دارد که چنانچه شورای امنیت نظر به عدم اتفاق نظر اعضای دائم، نتواند مسؤولیت اصلی و اولیه خود در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را در شرایطی ایفا کند که به نظر تهدیدی علیه صلح یا نقض صلح یا عمل تجاوز وجود دارد، مجمع عمومی می‌بایست آن مسأله را فوراً مورد توجه قرار دهد تا در این راستا توصیه‌های لازم را برای انجام اقدامات جمعی به اعضا بنماید که از آن جمله، در صورت نیاز (نقض صلح یا تجاوز)، استفاده از نیروی نظامی برای حفظ یا اعاده صلح و امنیت بین‌المللی می‌باشد.»^{۴۲}

در این راستا برخی سازکارها از جمله تشکیل کمیسیون نظارت بر صلح و کمیته اقدامات جمعی پیش‌بینی شده است. آنچه به منزله خروج مجمع عمومی از صلاحیت‌های پیش‌بینی شده در منشور ملل متحد برای این رکن فراگیر قلمداد می‌شود، اقدام در راستای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نیست؛ زیرا شورای امنیت تنها رکن صالح به اقدام در این راستا نمی‌باشد؛ بلکه این مسؤولیت اولیه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی است که تحت شرایط و به گونه‌ای به مجمع عمومی محول شده است که در تعارض آشکار با منطوق و مفهوم منشور است و در نتیجه سبب خروج از صلاحیت تلقی شدن تصویب این قطعنامه از سوی مجمع گردیده است.

برخلاف باوری که با استناد به تفسیر غایی از منشور ملل متحد و با اتکا بر حفظ صلح و امنیت بین‌المللی به عنوان یکی از اهداف منشور ملل متحد، از تصویب چنین قطعنامه‌ای دفاع می‌کند، باید متذکر شد که در اصل «متن نقطه شروع تفسیر است»^{۴۳} و «تفسیر باید به گونه‌ای صورت‌بندی شود که با متن سازگار باشد.»^{۴۴} در همین راستا متن ماده (۲۷) منشور به صراحت بیان می‌نماید که تصمیمات شورای امنیت در امور شکلی مستلزم رأی مثبت نه عضو است^{۴۵} و در سایر امور علاوه بر رأی مثبت نه عضو شورا، اتفاق نظر اعضای دائم نیز باید وجود داشته باشد.^{۴۶} همچنین، بر اساس ماده (۲۴) منشور ملل متحد، وظیفه اولیه و اصلی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی بر عهده شورای امنیت می‌باشد^{۴۷} که البته شورای امنیت در این راستا به هیچ عنوان فارغ از محدودیت‌های حقوقی نبوده و ملزم به رعایت

42. United Nations General Assembly, Resolution 377 (V). Uniting for peace, (3 November 1950), Para. 1.

۴۳. فلسفی، پیشین، ۱۵۸.

۴۴. همانجا.

45. Charter of the United Nations, op.cit., Article 21, Para. 2.

46. Charter of the United Nations, op.cit., Article 21, Para. 3.

47. Charter of the United Nations, op.cit., Article 24, Para. 1.

اصول و اهداف ملل متحد می‌باشد.^{۴۸}

علاوه‌براین و بنا بر آنچه گفته شد با استناد به متن منشور می‌توان دریافت که تصویب قطعنامه اتحاد برای صلح از سوی مجمع در تعارض با بند (۱) ماده (۱۲) و بند (۲) ماده (۱۱) قرار دارد. بر اساس بند (۱) ماده (۱۲) «تا زمانی که شورای امنیت در مورد هر اختلاف یا وضعیت، در حال انجام وظایفی است که در این منشور بدان محول شده است، مجمع عمومی در مورد آن اختلاف یا وضعیت هیچ‌گونه توصیه‌ای نخواهد کرد، مگر اینکه شورای امنیت چنین تقاضایی بکند.» همچنین مطابق بند (۲) ماده (۱۱)، «... هر مسأله‌ای از این قبیل که اقدام در مورد آن ضروری باشد، توسط مجمع عمومی قبل یا بعد از بحث به شورای امنیت ارجاع خواهد شد»؛ بنابراین تنها شورای امنیت صالح به انجام اقدامات قهری و غیرقهری بوده و مجمع عمومی از چنین صلاحیتی برخوردار نخواهد بود.^{۴۹}

ممکن است چنین رویکردی وجود داشته باشد که در صورت ناتوانی شورای امنیت در عمل مطابق با منشور ملل متحد، صلاحیت تفویض شده به این رکن از آن سلب شده و در نتیجه قطعنامه اتحاد برای صلح خارج از صلاحیت‌های مجمع عمومی تلقی نمی‌شود. درحالی‌که به نظر می‌رسد نتیجه‌گیری اخیرالذکر صحیح نخواهد بود؛ زیرا عدم انجام اقدام یا ناتوانی یک رکن در اجرای صلاحیت‌های خود به موجب منشور، ملازمه‌ای با تفویض آن صلاحیت‌ها به رکن دیگری نخواهد داشت؛ بنابراین، عدم عملکرد شورای امنیت و عدم انجام وظیفه این رکن بر اساس ماده (۲۴) منشور به علت وتوی دولت شوروی (به عنوان یکی از اعضای دائم شورای امنیت)، نمی‌تواند دستاویزی برای تفویض صلاحیت به مجمع عمومی و به عبارت دیگر اتخاذ اقدام قهری بر اساس ماده (۴۲) منشور از سوی مجمع عمومی گردد. همچنین، به نظر می‌رسد ایفای نقش مجمع عمومی در جایگاه رکن جایگزین شورای امنیت و انجام نوعی عملکرد قابل قیاس با شورای امنیت از سوی مجمع در عرصه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی با خلأهای جدی مواجه خواهد بود. ضمن آنکه جایگزین شدن مجمع عمومی به جای شورای امنیت در شرایط مشابه با قطعنامه اتحاد برای صلح، از یکسو منجر به کاهش سرعت تصویب قطعنامه‌های ضامن حفظ صلح و امنیت بین‌المللی (در شرایط وجود تهدید علیه صلح، نقض صلح و عمل تجاوز) شده و از سوی دیگر منجر به یکی انگاشتن تأثیرگذاری دولت‌های برخوردار از نقش بیشتر در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی^{۵۰} با ریز دولت‌ها و حتی دولت‌های ناتوان خواهد شد. در نتیجه این امر حتی به لحاظ عملی و

48. Charter of the United Nations, op.cit., Article 24, Para. 2.

۴۹. بیگزاده، پیشین، ۴۱۴.

50. Michael Ramsden, "Uniting for Peace and Humanitarian Intervention: The Authorisin Function of the

واقع‌بینانه نمی‌تواند راه حل مناسبی باشد.

۳-۲-۱-۲- دادگاه اداری ملل متحد

مجمع عمومی به موجب قطعنامه شماره ۳۵۱ سال ۱۹۴۹ م. دادگاه اداری ملل متحد را به عنوان یک محکمه صالح برای رسیدگی و صدور حکم در مورد شکایاتی که مدعی عدم رعایت قراردادهای استخدام کارمندان عضو دبیرخانه ملل متحد یا شرایط انتصاب چنین افرادی بودند، تأسیس نمود (بند اول ماده ۲ اساسنامه دادگاه اداری ملل متحد).^{۵۱}

همان‌گونه که بیان شد، مجمع عمومی به موجب ماده (۲۲) و بند اول ماده (۷) از صلاحیت تأسیس رکن فرعی برخوردار است اما مسأله مهم در این رابطه آن است که آیا تأسیس رکنی قضایی به عنوان رکن فرعی در چهارچوب صلاحیت مجمع عمومی قرار دارد یا نوعی خروج از حدود صلاحیت این رکن به شمار می‌رود؟

به نظر می‌رسد که با در نظر گرفتن صلاحیت‌های مجمع عمومی به موجب منشور ملل متحد که پیش‌تر به آنها اشاره شد، تأسیس رکن قضایی به عنوان رکن فرعی، در چهارچوب صلاحیت مجمع - به عنوان رکنی سیاسی و فراگیر - قرار ندارد، خصوصاً اینکه کارکرد دادگاه اداری ملل متحد، رسیدگی به مسائل مربوط به کارمندان سازمان ملل متحد است. این امر در حالی است که مطابق فصل پانزدهم منشور ملل متحد، مسائل مربوط به کارمندان سازمان در حیطه وظایف دبیرخانه قرار دارد و به صورت خاص مرتبط با دبیر کل است.

پاسخ به ابهامات مربوط به تأسیس دادگاه اداری ملل متحد و همچنین مخالفت دولت‌های عضو با این عمل مجمع عمومی که خارج از صلاحیت این رکن قرار داشت، در نظر مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری^{۵۲} در قضیه تأثیر احکام جبران خسارت صادره توسط دادگاه اداری ملل متحد منعکس شد. در نظر مذکور، دیوان بین‌المللی دادگستری باید علاوه بر پاسخ به مسأله حقوقی مطرح شده از سوی مجمع عمومی در مورد الزام‌آور بودن احکام صادره از سوی دادگاه اداری ملل متحد برای مجمع عمومی، این موضوع را نیز بررسی می‌کرد که آیا مجمع عمومی از صلاحیت تأسیس رکن قضایی به عنوان رکنی

U.N. General Assembly", *The Chinese University of Hong Kong* 2(2016): 270.

51. United Nations General Assembly, Resolution 351, Establishment of a United Nations Administrative Tribunal, (24 November 1949).

۵۲. در آن زمان تجدیدنظر از احکام دادگاه اداری ملل متحد در دیوان بین‌المللی دادگستری انجام می‌شد، حال آنکه اکنون دادگاه اداری ملل متحد از یک مرجع تجدیدنظر مستقل برخوردار است.

فرعی که احکام آن برای ملل متحد الزام‌آور می‌باشد، برخوردار است یا خیر؛ بنابراین دیوان بین‌المللی دادگستری باید این موضوع را بررسی می‌کرد که آیا چنین اختیاری به موجب منشور به مجمع عمومی اعطا شده است یا خیر. دیوان بین‌المللی دادگستری احراز کرد که در منشور ملل متحد هیچ مقرره صریحی برای تأسیس رکن قضایی از سوی مجمع عمومی وجود ندارد، با این حال هیچ مقرره‌ای که خلاف آن را تصریح کند نیز موجود نیست. دیوان به رویه قضایی خود در نظر مشورتی جبران خسارت وارده به ملل متحد مراجعه می‌کند که به موجب آن بر اساس حقوق بین‌الملل، باید چنین فرض شود که سازمان از چنین اختیاراتی که برای اجرای وظایف آن ضروری است - هر چند اگر اختیارات مزبور صریحاً در منشور مقرر نشده باشد - برخوردار است.

علاوه بر این، دیوان بین‌المللی دادگستری به ماده (۷) منشور ملل متحد در مورد تأسیس ارکان فرعی و همچنین ماده (۲۲) منشور ملل متحد در مورد تأسیس ارکان فرعی توسط مجمع عمومی اشاره می‌کند. سپس دیوان به بند (۱) ماده (۱۰۱) منشور اشاره می‌کند که به موجب آن «کارمندان سازمان به وسیله دبیر کل بر طبق مقرراتی که توسط مجمع عمومی وضع می‌شود، انتخاب می‌شوند» و استدلال می‌کند که به موجب این ماده، مجمع عمومی قادر به قاعده‌مند نمودن روابط کارمندان است و در نتیجه از صلاحیت تأسیس دادگاه اداری ملل متحد برخوردار است.^{۵۳} در نتیجه دیوان بین‌المللی دادگستری احراز کرد که مجمع عمومی برای تأسیس دادگاه اداری ملل متحد صالح بوده است، علی‌رغم اینکه فاقد صلاحیت صریح برای چنین اقدامی است.

اگرچه بر اساس نظر مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری در این قضیه، مجمع عمومی از صلاحیت تأسیس یک رکن قضایی به عنوان رکن فرعی برخوردار است، اما به نظر می‌رسد که بسته به آنکه کدام یک از دو ماده (۷) یا (۲۲) منشور ملل متحد را به عنوان مبنای تفسیر قرار دهیم، نتیجه می‌تواند متفاوت باشد؛ به این معنا که دیوان بین‌المللی دادگستری در نظر مشورتی اخیرالذکر، علی‌رغم آنکه هر دو ماده (۷) و (۲۲) را مورد اشاره قرار می‌دهد، به نظر می‌رسد با تکیه بر ماده (۷) که ارکان اصلی می‌توانند هر رکن فرعی‌ای را که ضروری تشخیص دهند، تأسیس نمایند، حکم به صلاحیت مجمع عمومی برای تأسیس دادگاه اداری ملل متحد داده است. حال چنانچه ماده (۲۲) را به عنوان مبنای تفسیر صلاحیت مجمع عمومی قرار دهیم، نتیجه آن خواهد بود که تأسیس دادگاه اداری ملل متحد به عنوان رکنی قضایی خارج از صلاحیت مجمع عمومی قرار دارد؛ زیرا بر اساس ماده (۲۲)، مجمع عمومی تنها می‌تواند

53. International Court of Justice, Advisory Opinion on Effect of Awards of Compensation Made by the United Nations Administrative Tribunal, (13 July 1954), 56-58.

آن دسته از ارکان فرعی را که برای انجام وظایفش ضروری هستند، تأسیس کند، حال آنکه ایجاد رکنی قضایی که به مسائل مربوط به کارمندان می‌پردازد، نه تنها عملی است که از ماهیت قضایی برخوردار بوده، بلکه مسائل مربوط به کارمندان در حیطه وظایف دبیر کل ملل متحد قرار دارند. در نتیجه مطابق با تفسیر دوم می‌توان برخلاف نظر دیوان بین‌المللی دادگستری به خروج از صلاحیت تلقی شدن عمل مجمع عمومی در تأسیس دادگاه اداری ملل متحد قائل باشیم.

۳-۲-۲- شورای امنیت

شورای امنیت نیز به عنوان دیگر رکن اصلی سازمان ملل متحد تابع محدودیت‌های معین ناشی از اساسنامه است و علی‌رغم برخورداری از اختیارات گسترده، اختیارات آن نمی‌تواند فراتر از محدودیت‌های صلاحیت سازمان در کل باشد.^{۵۴}

بند (۲) ماده (۲۴) منشور ملل متحد مقرر می‌کند که «شورای امنیت در اجرای این وظایف بر طبق مقاصد و اصول ملل متحد عمل می‌کند. اختیارات مخصوصی که برای انجام وظایف مذکور به شورای امنیت واگذار گردیده در فصول ۶-۷-۸ و ۱۲ بیان شده است».

همان‌گونه که بیان شد، قسمت نخست ماده ۲۴ مربوط به همان چهارچوب حقوقی مشترک است که کلیه ارکان ملل متحد از جمله شورای امنیت به عنوان رکن اجرایی سازمان ملل متحد، ملزم به تبعیت از آن هستند، اما قسمت دوم این ماده بیانگر این موضوع است که شورای امنیت علاوه بر برخورداری از یک چهارچوب حقوقی مشترک، از چهارچوب حقوقی خاص خود نیز برخوردار است و این چهارچوب حقوقی خاص چیزی نیست جز صلاحیت‌هایی که انحصاراً به شورای امنیت تفویض شده است (نظیر حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات بین‌المللی به موجب فصل هشتم منشور، اقدام در مورد تهدید بر ضد صلح، نقض صلح و عمل تجاوز به موجب فصل هفتم منشور و ...) و همچنین صلاحیت‌هایی که به صورت مشترک به هر دو رکن مجمع عمومی و شورای امنیت تفویض شده‌اند و در بند ۱/۲/۳ این پژوهش به برخی از آنها اشاره شد.

لازم به ذکر است که اگرچه شورای امنیت در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی از نقش محوری برخوردار است و به نظر می‌رسد منشور نیز صلاحیت‌های گسترده‌ای را برای ایفای این نقش به شورای امنیت تفویض کرده است، اما شورای امنیت نمی‌تواند به عنوان یک نهاد فراحقوقی تلقی شود. علی‌رغم اینکه

۵۴. یوانا پتکولسکو، «بررسی تصمیمات شورای امنیت سازمان ملل متحد توسط دیوان بین‌المللی دادگستری»، ترجمه دکتر محمدعلی صلح‌چی و هیبت‌الله نژندی‌منش، مجله تخصصی الهیات و حقوق ۲۸ (۱۳۸۷)، ۱۶۴-۱۶۵.

بند نخست ماده (۲۴) منشور به مسؤولیت اولیه شورای امنیت در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی اشاره کرده، اما در بندهای دوم و سوم به مطابقت عملکرد شورا با اصول و اهداف منشور تأکید کرده و این نهاد را موظف به ارائه گزارش عملکرد سالانه به مجمع عمومی نموده است.^{۵۵}

در همین راستا و در ارتباط با تبعیت شورای امنیت به عنوان یک رکن سازمان ملل متحد از حقوق بین‌الملل عام و به صورت خاص قاعده آمره، این موضوع را می‌توانیم به وضوح در قضیه کادی مشاهده کنیم؛ در این قضیه، زمانی که مسأله اعتبار اقدام شورای امنیت در چهارچوب فصل هفتم مطرح بود، دادگاه بدوی اتحادیه اروپا احراز کرد که «حقوق بین‌الملل این استنباط را مجاز می‌داند که یک محدودیتی نسبت به این اصل که قطعنامه‌های شورای امنیت از اثر الزام‌آور برخوردار هستند، وجود دارد: به این معنا که آنها باید از مقررات اساسی قواعد آمره تبعیت کنند.» دادگاه همچنین اضافه می‌کند در صورتی که این قطعنامه‌ها «چنین کاری را انجام ندهند [تبعیت نکنند]، هر چند که این امر غیرممکن باشد، آنها نه دولت‌های عضو ملل متحد و نه در نتیجه جامعه بین‌المللی را [به تبعیت از خود] ملزم نخواهند کرد.»^{۵۶}

ازجمله اعمال شورای امنیت، انجام اعمالی است که از ماهیت قاعده‌گذاری یا قضایی برخوردار هستند و ارزیابی اینکه آیا اقدامات مزبور می‌توانند در زمره اقداماتی تلقی شوند که خروج از حدود صلاحیت‌ها و اختیارات شورای امنیت هستند، حائز اهمیت خواهد بود. در این قسمت به ترتیب تأسیس دو دادگاه بین‌المللی کیفری برای یوگسلاوی سابق و رواندا و سپس تصویب دو قطعنامه ۱۳۴۳ و ۱۵۴۰ را در مورد محکوم کردن اعمال تروریستی از سوی گروه‌های غیردولتی مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۳-۲-۱- کارکرد قضایی یا شبه قضایی شورای امنیت

شورای امنیت ملل متحد به ترتیب بر اساس قطعنامه‌های ۸۰۸^{۵۷} و ۸۲۷^{۵۸} در سال ۱۹۹۳ م. قطعنامه ۹۵۵^{۵۹} در سال ۱۹۹۴ م. نسبت به تأسیس دو محکمه کیفری بین‌المللی به عنوان ارکان فرعی خود اقدام نمود.

۵۵. حسین شریفی طرازکوهی، ساسان مدرس سبزواری، «ضرورت و امکان نظارت قضایی بر عملکرد شورای امنیت در نظام حقوقی ملل متحد»، فصلنامه سازمان‌های بین‌المللی، ۴ (۱۳۹۲)، ۹.

56. Cannizzaro and Palchetti, op.cit., 372.

57. United Nations, Resolution 808, Adopted by the Security Council at its 3175th meeting, (22 February 1993).

58. United Nations, Resolution 827, Adopted by the Security Council at its 3217th meeting, (25 May 1993).

59. United Nations, Resolution 955, Adopted by the Security Council at its 3453rd meeting, (8 November 1994).

شورای امنیت در قطعنامه ۸۲۷ و ۹۵۵ به ترتیب با در نظر گرفتن نقض‌های گسترده حقوق بین‌الملل بشردوستانه در سرزمین یوگسلاوی سابق و به صورت خاص جمهوری بوسنی و هرزگوین و همچنین با در نظر گرفتن وقوع نسل‌زدایی و سایر نقض‌های گسترده و سیستماتیک ارتكابی مرتبط با حقوق بین‌الملل بشردوستانه در رواندا، ادامه وضعیت‌های مزبور را تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی تلقی کرد. در همین راستا، شورای امنیت به موجب هر دو قطعنامه - که در چهارچوب فصل هفتم منشور صادر شده بودند - به ترتیب نسبت به تأسیس دادگاه بین‌المللی کیفری برای یوگسلاوی سابق و دادگاه بین‌المللی کیفری برای رواندا تصمیم گرفت و دولت‌ها را به همکاری کامل با این محاکم بین‌المللی و ارگان‌های آنها ملزم نمود.

پرسش اساسی که مطرح می‌شود این است که آیا تأسیس دو رکن قضایی به عنوان ارکان فرعی شورای امنیت می‌تواند در چهارچوب صلاحیت این رکن باشد یا اینکه عملی خارج از صلاحیت شورا خواهد بود؟ پاسخ به این پرسش را می‌توانیم در دو پرونده تادیچ و کانیاباشی که به ترتیب اولین پرونده‌های طرح‌شده نزد دادگاه یوگسلاوی و رواندا بودند، جست‌وجو کنیم.

در قضیه تادیچ، متهم پرونده یعنی آقای دوسکو تادیچ^{۶۰}، مشروعیت تأسیس دادگاه بین‌المللی کیفری یوگسلاوی را به چالش کشید؛ زیرا از نظر او شورای امنیت ملل متحد، به موجب منشور، از اختیار و صلاحیت تأسیس یک رکن قضایی به عنوان رکن فرعی خود برخوردار نیست. در همین راستا، شعبه تجدیدنظر دادگاه بین‌المللی کیفری برای یوگسلاوی سابق در قضیه تادیچ بیان کرده است که:

«این موضوع از مفاد [ماده ۳۹ منشور ملل متحد] آشکار است که شورای امنیت نقش محوری‌ای را ایفا و به موجب این ماده طیف گسترده‌ای از اختیار را اعمال می‌کند؛ اما این امر به این معنا نیست که اختیارات آن نامحدود است. شورای امنیت رکنی از یک سازمان بین‌المللی است که به موجب معاهده‌ای که سند مؤسس آن سازمان است، تأسیس شده است؛ بنابراین به هر میزان که اختیارات شورای امنیت به موجب اساسنامه گسترده باشد، تابع محدودیت‌های مشخص اساسنامه‌ای قرار خواهد داشت. در هر صورت، این اختیارات نه می‌توانند از محدودیت‌های صلاحیت به‌طور کلی، فراتر روند و نه می‌توانند نسبت به سایر محدودیت‌های خاص یا محدودیت‌هایی که از تقسیم اختیارات درون سازمان نشأت می‌گیرند، تعرض کنند. به هر حال نه متن و نه روح منشور، شورای امنیت را به عنوان یک رکن برخوردار

60. Duško Tadić

از صلاحیت نامحدود [بالاتر از قانون]^{۶۱} نمی‌داند.»^{۶۲}

باین حال، شعبه تجدیدنظر دادگاه یوگسلاوی، علی‌رغم تأیید این امر که تأسیس یک محکمه کیفری بین‌المللی به صراحت در زمره اقدامات اجرایی مندرج در منشور و به صورت خاص اقدامات مذکور در ماده (۴۱) و (۴۲) منشور ملل متحد ذکر نشده است، با کنار گذاشتن ماده (۴۲) به این علت که گستره این ماده دربرگیرنده اقدامات قهری نظامی از سوی شورای امنیت است، بیان نمود که تأسیس محکمه کیفری بین‌المللی تحت شمول ماده (۴۱)^{۶۳} قرار دارد. شعبه تجدیدنظر معتقد بود که اقدامات تصریح‌شده در ماده (۴۱) صرفاً از باب تمثیل بوده و حصری نیستند و اشاره به اقدامات مذکور در این ماده به معنای عدم امکان تأسیس یک محکمه کیفری بین‌المللی از سوی شورای امنیت نخواهد بود. علاوه بر این، شعبه تجدیدنظر در پاسخ به استدلال تادیج، بیان نمود که استناد به این امر که شورای امنیت به دلیل عدم برخورداری از صلاحیت قضایی، قادر به تأسیس یک رکن فرعی که از صلاحیت قضایی برخوردار باشد، نیست، ناشی از درک ناصحیح از منشور است. تأسیس دادگاه بین‌المللی کیفری یوگسلاوی از سوی شورای امنیت به عنوان رکنی قضایی، ابزاری برای اعمال عملکرد اصلی شورا یعنی همان حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و به عبارت دیگر، اقدامی در راستای اعاده و حفظ صلح و امنیت بین‌المللی در سرزمین یوگسلاوی سابق بوده است؛ بنابراین، شعبه تجدیدنظر احرار کرد که دادگاه بین‌المللی کیفری برای یوگسلاوی سابق به عنوان اقدامی تحت فصل هفتم منشور ملل متحد، قانوناً تأسیس شده است.^{۶۴} علاوه بر این، در قضیه کانیاباشی نیز که اولین پرونده طرح‌شده در دادگاه بین‌المللی کیفری رواندا بود، کانیاباشی به عنوان متهم پرونده، مشروعیت تأسیس دادگاه بین‌المللی کیفری رواندا را توسط قطعنامه ۹۵۵ شورای امنیت به چالش کشید؛ زیرا در این پرونده نیز همانند پرونده تادیج، کانیاباشی معتقد بود که شورای امنیت از صلاحیت تأسیس یک رکن قضایی برخوردار نیست و بنابراین از حدود صلاحیت خود به موجب منشور خارج شده است. در این قضیه نیز به این موضوع اشاره شده است که شورای امنیت ملل

61. Legibus Solutus

62. ICTY Report, Case concerning Decision on the Defense Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction (Prosecutor v. Dusko Tadic a/k/a "DULE"), (2 October 1995), Para. 28.

۶۳. ماده ۴۱ منشور ملل متحد: «شورای امنیت می‌تواند تصمیم بگیرد که برای اجرای تصمیمات خویش لازم است به چه اقداماتی که متضمن به‌کارگیری نیروی‌های مسلح نباشد، دست بزند؛ همچنان‌که می‌تواند از اعضای ملل متحد بخواهد که به این قبیل اقدامات مبادرت ورزند. این اقدامات ممکن است شامل متوقف ساختن تمام یا قسمتی از روابط اقتصادی و ارتباطات راه‌آهن، دریایی، هوایی، پستی، تلگرافی، رادیویی و سایر وسایل ارتباطی و قطع روابط سیاسی باشد.»

64. ICTY, Decision on the Defense Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, Prosecutor v. Dusko Tadic a/k/a "DULE", (2 October 1995), Para. 33, 35, 37, 38, 40.

متحد به موجب مقررات فصل هفتم منشور و به صورت خاص ماده ۳۹، در تعیین اینکه چه زمانی و در چه مکانی تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی وجود دارد از اختیار و صلاحیت گسترده برخوردار است. همچنین، دادگاه رواندا، همانند شعبه تجدیدنظر دادگاه یوگسلاوی معتقد است که اگرچه تأسیس یک محکمه کیفری بین‌المللی مستقیماً در ماده (۴۱) ذکر نشده است، اما به عنوان اقدامی که به منظور اعاده و حفظ صلح و امنیت بین‌المللی صورت می‌گیرد، واقع در قلمروی این ماده است. همچنین، دادگاه رواندا بیان می‌کند که با تأسیس دو دادگاه یوگسلاوی و رواندا توسط شورای امنیت، این رکن ملل متحد به یک نوآوری در حقوق بین‌الملل پرداخته و تعهدات حقوقی بین‌المللی خود را گسترش داده است؛ اما این توسعه صلاحیت برخلاف آنچه متهم بیان کرده، غیرقابل توجیه نخواهد بود.^{۶۵}

اگرچه در روبه قضایی دادگاه یوگسلاوی و رواندا صلاحیت شورای امنیت برای تأسیس رکن فرعی قضایی تأیید شده است، اما با رجوع به منشور ملل متحد می‌توان استنباط نمود که تأسیس رکن قضایی در زمره هیچ یک از صلاحیت‌های مندرج در سند مؤسس ملل متحد به شمار نمی‌آید و به نظر می‌رسد تأسیس این ارکان قضایی را باید به عنوان اقداماتی تلقی کنیم که خروج از حدود صلاحیت شورا قلمداد می‌شوند.

علاوه بر این همان‌گونه که بیان شد، ماده (۲۹) و بند (۲) ماده (۷) منشور ملل متحد هر دو به تأسیس ارکان فرعی اشاره می‌کنند؛ مطابق ماده (۲۹)، شورای امنیت می‌تواند تنها آن گروه از ارکان فرعی را در حیطه وظایف آن قرار دارند، تأسیس کند؛ بنابراین با استناد به ماده (۲۹) و از آنجا که شورای امنیت از یک کارکرد قضایی یا شبه قضایی برخوردار نیست، تأسیس دو دادگاه بین‌المللی کیفری یوگسلاوی و رواندا در زمره اعمال خارج از صلاحیت هستند؛ اما اگر مبنای استدلال را بند (۲) ماده (۷) قرار دهیم و این‌گونه استنباط کنیم که شورای امنیت می‌تواند هر رکن فرعی‌ای را که ضروری دانست، تأسیس کند، تأسیس دو نهاد قضایی مذکور در زمره اقداماتی هستند که در چهارچوب صلاحیت شورا قرار دارند؛ به عبارت دیگر، تأسیس دو رکن مذکور در راستای تحقق هدف اصلی منشور ملل متحد و همچنین در راستای تحقق مسؤلیت اولیه شورا یعنی همان حفظ صلح و امنیت بین‌المللی است.

همچنین، بنا به استدلال دو دادگاه یوگسلاوی و رواندا، اختیار شورای امنیت به موجب ماده (۴۱) منشور ملل متحد، در تصویب اقدامات قهری که متضمن به کارگیری نیروی‌های مسلح نباشد، به این صورت تفسیر می‌شود که این اختیار اعطاشده به شورای امنیت از سوی منشور ملل متحد، شامل تأسیس

65. ICTR, *The Prosecutor v. Joseph Kanyabashi*, Decision on the Defence Motion on Jurisdiction, No.: 96-15-T, (18 June 1997), 20,27,35.

محاکم بین‌المللی کیفری نیز می‌شود. با این حال، اگر به نظر کسانی اتکا شود که معتقدند اختیار شورای امنیت ملل متحد، محدود به اجبار اقتصادی است، تأسیس این محاکم بین‌المللی کیفری، عملی خارج از صلاحیت این رکن به شمار می‌آید.^{۶۶}

با این حال، ذکر این نکته خالی از فایده نیست که در مواردی اگرچه در ابتدا عمل شورای امنیت خارج از صلاحیت به شمار می‌آمده، اما در نتیجه رفتار دولت‌های عضو سازمان ملل متحد که نشان‌دهنده پذیرش عام عمل مزبور است، عمل شورای امنیت در چهارچوب صلاحیت شورای امنیت در نظر گرفته شده است. مصداق این موضوع در رویه دیوان بین‌المللی دادگستری و به صورت خاص در نظر مشورتی دیوان در سال ۱۹۷۱ م. در قضیه نامیبیا مورد تأیید قرار گرفته است. در این قضیه، دیوان با استناد به عنصر پذیرش عام دولت‌های عضو، توانست به اعتراض صورت‌گرفته نسبت به اعتبار قطعنامه شورای امنیت ملل متحد پاسخ دهد. دیوان احراز کرد که قطعنامه باید به عنوان یک قطعنامه معتبر تلقی شود؛ زیرا رویه اتخاذشده از سوی شورای امنیت «به صورت عام توسط دولت‌های عضو ملل متحد پذیرفته شده و نشان‌دهنده رویه عمومی آن سازمان است.»^{۶۷}

۳-۲-۲-۲- قاعده‌گذاری بین‌المللی شورای امنیت

تصویب قطعنامه‌های ۱۳۷۳^{۶۸} و ۱۵۴۰^{۶۹} از سوی شورای امنیت به عنوان «قاعده‌گذاری جهانی»^{۷۰} تلقی می‌شود. به این معنا که انجام این عمل متمایز از اتخاذ تصمیماتی است که در ارتباط با یک اختلاف یا وضعیت مشخص، تعهدات الزام‌آور ایجاد می‌کند.

قطعنامه ۱۳۷۳، به دنبال وقوع حوادث یازده سپتامبر ۲۰۰۱ م. تصویب شد، شورای امنیت از طریق این قطعنامه به دنبال مورد توجه قرار دادن تهدید ناشی از تروریست جهانی توسط گروه‌های تروریستی غیردولتی^{۷۱} بود. به موجب این قطعنامه، شورا تعهداتی را بر عهده تمامی دولت‌ها قرار داد که آنها را ملزم

66. Cannizzaro and Palchetti, op.cit., 367.

67. Ibid., 380.

68. United Nations, Resolution 1373 Adopted by the Security Council at its 4385th meeting, (28 September 2001).

69. United Nations, Resolution 1540 Adopted by the Security Council at its 4956th meeting, (28 April 2004).

70. Global legislating

۷۱. پیش از این تاریخ نیز شاهد تصویب قطعنامه‌هایی از سوی شورای امنیت هستیم که به محکوم کردن تروریسم به صورت کلی یا مورد توجه قرار دادن اقدامات تروریستی مشخص پرداخته‌اند، اما اغلب این اقدامات محکوم‌شده در چهارچوب تروریسم دولتی قرار داشتند؛ برای نمونه می‌توان به قطعنامه‌های ۱۲۱۴ (سال ۱۹۹۸ م.)، ۱۱۸۹ (سال ۱۹۹۸ م.) و ۷۳۱

می‌نمود تا اقدامات مختلفی را به منظور ارتقای ظرفیت خود برای مبارزه با تروریسم انجام دهند؛ از جمله این اقدامات می‌توان به جرم‌انگاری تأمین مالی تروریسم و خودداری از ارائه هرگونه حمایت فعالانه یا منفعلانه به گروه‌های تروریستی اشاره کرد. قطعنامه ۱۵۴۰ نیز با هدف مورد توجه قرار دادن یک تهدید جهانی دیگر، تعهداتی را در ارتباط با پیشگیری از استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی^{۷۲} توسط گروه‌های تروریستی بر عهده دولت‌ها قرار داد.

تصویب این دو قطعنامه توسط شورای امنیت از سوی برخی مفسران و حکومت‌ها مورد انتقاد قرار گرفته است. به اعتقاد آنها، تصویب چنین قطعنامه‌هایی خارج از صلاحیت شورای امنیت قرار دارد. همچنین بنا به استدلال این گروه، هدف از ایجاد شورای امنیت، ایفای نقش این رکن در مقام یک «قانونگذار جهانی» نبوده است. دغدغه این گروه آن است که چنین اعمالی می‌توانند توازن قدرت میان شورا و مجمع عمومی را که مطمح نظر منشور بوده، مختل نمایند. علاوه بر این، این موضوع که شورای امنیت با ۱۵ عضو و بدون وجود پاسخگویی در برابر سایر ارکان ملل متحد، تعهداتی را برای تمام دولت‌های عضو سازمان ملل متحد ایجاد کند، می‌تواند به عنوان تهدیدی باشد که یکی از سنگ بناهای ساختار حقوق بین‌الملل کلاسیک - یعنی همان اصلی که به موجب آن، حقوق بین‌الملل کلاسیک بر پایه رضایت دولت‌ها قرار دارد - را تضعیف کند.^{۷۳}

اما موضوعی که در این رابطه مطرح می‌شود این است که آیا تصویب چنین قطعنامه‌هایی از سوی شورای امنیت که از ماهیت قاعده‌گذاری برخوردار هستند، در زمره اعمال در چهارچوب صلاحیت به شمار می‌روند یا این که برعکس، به منزله خروج از صلاحیت‌های شورای امنیت هستند؟ در پاسخ به این پرسش به صورت کلی با دو دیدگاه مواجه هستیم؛ دیدگاه نخست، دیدگاه کسانی است که این اعمال را به منزله اعمال در چهارچوب صلاحیت شورا می‌دانند و دیدگاه دوم از آن گروهی است که معتقدند این اعمال خروج از حدود صلاحیت‌های شورای امنیت محسوب می‌شوند. مبنای استدلال دیدگاه نخست آن است که قطعنامه‌های مزبور از ماهیت قاعده‌گذاری برخوردار نیستند؛ بلکه آنها در راستای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و به عبارت دیگر در چهارچوب صلاحیت تقویض شده به شورا تصویب شده‌اند. این در حالی است که چنین استدلالی فاقد مبنای صحیح می‌باشد؛ چرا که اگرچه

(سال ۱۹۹۲ م.) اشاره کرد.

72. Weapons of Mass Destruction ("WMD").

73. Eric Rosand, "The security Council as "Global Legislator": Ultra Vires or Ultra Innovative?," *Fordham International Law Journal* 3(2004): 542-544, 546-547.

قطعنامه‌های مزبور در راستای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی تصویب شده‌اند، اما نمی‌توان این واقعیت را نادیده گرفت که آنها از طریق تصویب قواعد الزام‌آور در چهارچوب فصل هفتم منشور به چنین هدفی دست یافته‌اند و در واقع از ماهیت قاعده‌گذاری برخوردارند. علاوه‌براین، دیدگاه مزبور معتقد است که صلاحیت‌های تفویض‌شده به شورای امنیت ملل متحد نامحدود است و چه بسا این رکن با استناد به مواد (۲۴) و (۲۵) منشور ملل متحد و همچنین در چهارچوب فصل هفتم منشور می‌تواند در جایی که انجام اعمال ذی‌ربط از سوی مجمع عمومی در مقایسه با قطعنامه‌های شورای امنیت به آهستگی صورت می‌گیرد، نسبت به قاعده‌گذاری مبادرت کند. حامیان این دیدگاه، استدلال می‌کنند که تعیین تهدید علیه صلح بودن یا نبودن یک وضعیت، مسأله‌ای سیاسی است و شورای امنیت در جایگاه رکنی سیاسی است که به دلایل سیاسی عمل می‌کند. در واقع، همان‌گونه که بیان شد آنها در جست‌وجوی اثبات این امر هستند که صلاحیت‌های شورای امنیت برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نامحدود است. از دیگر مبانی استدلال دیدگاه نخست توسل آنها به دو رویکرد تفسیر تکاملی^{۷۴} و تفسیر موسع از اختیارات و صلاحیت‌های شورای امنیت است؛ آنها با توسل به تفسیر تکاملی، بیان می‌کنند که سازمان ملل متحد به عنوان یک سازمان پویا که برای مدت زمان طولانی حیات داشته است، باید به شیوه تکاملی تفسیر شود؛ به این معنا که رویه‌های متعاقب آن در این نوع تفسیر از نقش اساسی برخوردار هستند. آنها استدلال می‌کنند که هدف شورای امنیت حفظ صلح است، بنابراین شورا باید شیوه‌های جدید مقابله با صلح را توسعه دهد. همچنین، حامیان این دیدگاه با استناد به تفسیر موسع، استدلال می‌کنند که منشور ملل متحد «تهدید علیه صلح» را تعریف نکرده است، با این حال شورای امنیت از صلاحیت گسترده‌ای به منظور تعیین تهدید علیه صلح بهره‌مند است. آنها معتقدند که اقدامات مذکور در ماده (۴۱) صرفاً از باب تمثیل بوده و حصری نمی‌باشند؛ بنابراین، عبارت «می‌تواند شامل شود...» در ماده ۴۱ حاکی از این امر است که می‌تواند اقدامات دیگری علاوه بر موارد مندرج در منشور را دربرگیرد. علاوه‌براین، آنها استدلال می‌کنند که شورای امنیت قبلاً تهدید علیه صلح را بر مبنای روابط بین‌الدولی^{۷۵} تفسیر می‌نمود، حال آنکه اکنون روابط درون‌دولتی^{۷۶} را نیز شامل می‌شود.

بنا به آنچه بیان شد دیدگاه دوم، اعمال مزبور را به عنوان اعمال خارج از صلاحیت شورای امنیت می‌داند. بر اساس این دیدگاه، اگر بنا باشد که یک مقام قانونگذار در سازمان ملل متحد وجود داشته باشد،

74. Evolutionary Interpretation

75. Inter-State

76. Inter-State

آن رکن مجمع عمومی است و نه شورای امنیت. اگرچه این موضوع توسط دولت‌های مؤسس سازمان رد شده، زیرا وظیفه مجمع به موجب بند (۱) ماده (۱۳) منشور ملل متحد، توسعه حقوق بین‌الملل - و نه قانونگذاری - خواهد بود؛ بنابراین به اعتقاد حامیان دیدگاه اخیرالذکر، این امر حائز اهمیت است که خلأهای حقوق بین‌الملل با مشارکت تمام دولت‌های عضو و نه شورای امنیت - که صرفاً نماینده اراده دولت‌های عضو خود می‌باشد - پر شود.

علاوه‌براین، آنها بیان می‌کنند که تفسیر ماده (۲۵) منشور به این صورت که اختیار قاعده‌گذاری را به شورا اعطا کند، فراتر از قصد تدوین‌کنندگان منشور ملل متحد بوده است و این استدلال که شورای امنیت در مقایسه با مجمع عمومی مؤثرتر و با فوریت بیشتری عمل می‌کند، هیچ اثری برای مشروعیت قطعنامه‌های این‌چنینی شورای امنیت نخواهد داشت. علاوه‌براین، بنا به استدلال حامیان رویکرد دوم، شورای امنیت به موجب منشور ملل متحد تأسیس شده و باید از آن تبعیت کند. شورا قانوناً به موجب ماده (۲۴) منشور، ملزم به مفاد مندرج در منشور، خصوصاً اصول و اهداف آن است؛ بنابراین شورای امنیت ملزم به اعمال صلاحیت‌های خود بر اساس سند مؤسس سازمان بوده و هرگونه نقض مقررات موجود در سند مؤسس یا تعارض با آنها، منجر به خارج از صلاحیت تلقی شدن اعمال این رکن خواهد شد. علاوه‌براین، به موجب رویکرد دوم، گسترده بودن اختیارات صلاحیددی شورا قابل پذیرش نیست، بنا به این رویکرد، تعیین سه حوزه مشخص در ماده (۳۹) - تهدید علیه صلح، نقض صلح و عمل تجاوز - حاکی از آن است که صلاحیددی شورا مطلق و فاقد هرگونه محدودیتی نمی‌باشد. همچنین، آنها به این موضوع اشاره می‌کنند که تقدم تعهدات ناشی از منشور بر سایر تعهدات به موجب ماده (۱۰۳) منشور، شامل آن گروه از تعهداتی است که بر اساس ماده (۲۴) منشور، مطابق با اصول و اهداف منشور باشند. علاوه‌براین، قید مندرج در ماده (۲۵) منشور در مورد مطابقت تصمیمات شورای امنیت با منشور نیز حاکی از تأیید همین موضوع خواهد بود؛ بنابراین اعمال شورای امنیت در چهارچوب فصل هفتم نیز مستثنا از این مسأله نخواهد بود و تنها زمانی بر اساس ماده (۱۰۳) بر سایر تعهدات دولت‌ها برتری خواهد داشت که مطابق با منشور اتخاذ شده باشند.^{۷۷} شورای امنیت برخلاف مجمع عمومی که به صورت آینده‌نگر عمل می‌کند، باید خود را به منظور مورد توجه قرار دادن وضعیت‌های مشخص، همراه با واکنش موقت و مختص به همان وضعیت، محدود کند.^{۷۸} بنابراین، انجام اعمالی با ماهیت قاعده‌گذاری، نظیر تصویب

77. Bydoon and Al-Own, op.cit., 222-227.

78. Rosand, op.cit., 558.

دو قطعنامه ۱۳۷۳ و ۱۵۴۰، در زمره اعمال خارج از صلاحیت شورای امنیت تلقی می‌شوند. واقعیت امر آن است که ما در گذشته نیز شاهد انجام اعمالی از سوی شورای امنیت بوده‌ایم که می‌توانند در زمره قاعده‌گذاری به شمار آیند، اما تفاوت اعمال پیشین با تصویب دو قطعنامه مزبور در این است که آن اعمال محدود به همان وضعیت مشخص بوده‌اند؛ برای نمونه در قضیه لاکربی، شورای امنیت با تصویب قطعنامه خود در چهارچوب فصل هفتم منشور ملل متحد، تعهدی را بر عهده دولت لیبی قرار داد که به موجب آن دولت لیبی موظف به استرداد مجرمین حادثه لاکربی شد. این در حالی بود که این تعهد در تعارض با تعهد دولت لیبی به موجب کنوانسیون مونترال قرار داشت؛ زیرا بر اساس کنوانسیون مزبور اصل «محاكمه کن یا استرداد نما»^{۷۹} حاکم بود. نهایت امر هم دیوان بین‌المللی دادگستری با توجه به ماده (۱۰۳) منشور به موضوع تعارض میان تعهد دولت لیبی به موجب قطعنامه شورای امنیت و تعهد آن دولت بر اساس کنوانسیون مونترال، استناد نمود و در نتیجه تعهد دولت لیبی برای استرداد مجرمین را مقدم بر تعهد آن دولت بر اساس کنوانسیون مونترال دانست؛ بنابراین، فارغ از نتیجه به دست آمده، قطعنامه شورای امنیت به همان وضعیت مشخص ناشی از قضیه لاکربی محدود بود.

علاوه‌براین، در اعمال پیشین شورای امنیت شاهد این موضوع بودیم که قطعنامه‌ها صراحتاً یا ضمناً از نظر زمانی محدود به تحقق هدف مورد نظر قطعنامه بودند. برای نمونه، در قطعنامه ۱۰۵۴^{۸۰} که شورای امنیت تحریم‌هایی را علیه حکومت سودان اعمال نمود، بیان شده بود که تعهدات الزام‌آوری که بر عهده تمام دولت‌ها قرار گرفته «تا زمانی که شورای امنیت تعیین کند که حکومت سودان [با الزامات موجود در قطعنامه] سازگار شده است، لازم‌الاجرا خواهد بود.» این در حالی است که هیچ یک از دو قطعنامه ۱۳۷۳ و ۱۵۴۰ از چنین قید محدودیت زمانی برخوردار نیستند.^{۸۱}

۴- شورای اقتصادی و اجتماعی

به موجب منشور ملل متحد و به طور خاص فصل دهم آن، شورای اقتصادی و اجتماعی از صلاحیت‌های گسترده‌ای در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برخوردار است؛ از جمله انجام مطالعات و تهیه گزارش‌هایی در خصوص امور اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، تحصیلی، سلامت (بهداشت) بین‌المللی

79. Aut Dedere Aut Judicare

80. United Nations, Resolution 1054 Adopted by the Security Council at its 3660th meeting, (26 April 1996).

81. Rosand, op.cit, 568-569.

و امور پیرامون آن و همچنین توصیه‌هایی در رابطه با هر یک از این امور به مجمع عمومی، اعضای ملل متحد و مؤسسات تخصصی مربوطه.^{۸۲} با این حال بحث پیرامون اعمال دکترین خروج از صلاحیت در رابطه با شورای اقتصادی و اجتماعی چندان نمی‌تواند موضوعیت داشته باشد؛ زیرا شورای اقتصادی و اجتماعی جمله صلاحیت‌های خویش را به صورت تکمیلی و با نظر نهایی و قاطع مجمع عمومی ایفا می‌کند^{۸۳} و در واقع می‌توان آن را رکن اجرایی مجمع عمومی در قلمروهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دانست.^{۸۴} همان‌طور که به صراحت در ماده (۶۰) منشور بیان شده است:

«مسئولیت ایفای کارکردهای سازمان که در این فصل مندرج شده‌اند، بر عهده مجمع عمومی است و تحت اقتدار و مرجعیت مجمع عمومی به شورای اقتصادی و اجتماعی محول می‌شود که در این راستا اختیارات مندرج در فصل دهم را دارا است.»^{۸۵}

۵- دبیرخانه

اساساً مسأله اعمال دکترین خروج از صلاحیت هیچ‌گاه در ادبیات پژوهشی مربوط به دبیرخانه ملل متحد بررسی نشده که علت این امر ناظر به ماهیت خاص اشتغالات این رکن سازمان ملل متحد است. به صورت اساسی، دبیرخانه کمتر درگیر تصمیم‌سازی‌های خاص سازمان می‌شود و بیشتر نقش هماهنگ‌کننده، شکلی و اجرایی^{۸۶} را بر عهده دارد. نقش اجرایی و شکلی دبیرخانه آنجا پررنگ می‌شود که مشاهده می‌کنیم که تمامی سازمان‌های بین‌المللی فارغ از هرگونه هدف یا کارکرد خاصی که داشته باشند، واجد دبیرخانه هستند و این بدان جهت است که دبیرخانه در امور پیرامون تصمیم‌سازی سازمان - در معنای عام - مداخله نمی‌کند. در رابطه با سازمان ملل متحد، دبیرخانه به برخی اشتغالات نظیر ثبت و انتشار معاهدات بین‌المللی، اجرای تصمیمات ارکان مختلف سازمان^{۸۷} و گاه تهیه پیش‌نویس‌هایی، برای نمونه، پیش‌نویس‌های اساسنامه‌های دادگاه بین‌المللی کیفری برای رواندا و دادگاه بین‌المللی کیفری برای یوگسلاوی سابق مبادرت می‌نماید.

با این حال بررسی دقیق این دکترین می‌تواند در چهارچوب حقوق اداری بین‌المللی^{۸۸} درخور مطالعه

82. Charter of the United Nations, op.cit., Para. 1, Article 62.

83. Ibid., Article 62, Para. 3/Article 63, Para. 1/Article 66, Para. 2/Article 66, Para. 3.

۸۴. بیگزاده، پیشین، ۴۲۵.

85. Charter of the United Nations, op.cit., Article 60.

86. Ibid., Article 100.

۸۷. بیگزاده، همان، ۴۳۱.

88. International Administrative Law

باشد که این امر موضوع پژوهشی مستقل از پژوهش حاضر خواهد بود^{۸۹} در این راستا نظام حقوق اداری ملل متحد از تکاملی نسبی برخوردار است؛ خصوصاً از آن جهت که دو مرجع قضایی درون ساختار ملل متحد - دادگاه اداری ملل متحد و دیوان بین‌المللی دادگستری - خروج از صلاحیت از سوی این رکن را مورد احراز قضایی قرار می‌دهند.

۶- دیوان بین‌المللی دادگستری

تلقی کلی همواره بر آن بوده است که دیوان بین‌المللی دادگستری به عنوان رکن قضایی اصلی ملل متحد^{۹۰} مرجع احراز خروج از صلاحیت‌های سایر ارکان ملل متحد می‌باشد که آن را در قالب نهاد نظارت قضایی به منصف ظهور می‌گذارد^{۹۱} و نه آنکه خود به عنوان رکن حقوقی قضایی، از حیث صلاحیت‌های خود فراتر رود. با این حال نمی‌توان طرح مسأله خروج از صلاحیت‌ها در چهارچوب دیوان بین‌المللی دادگستری را به کلی منتفی دانست و بالطبع آن، طرح این موضوع را خالی از وجاهت حقوقی قلمداد نمود. آنچه در خصوص خروج دیوان از صلاحیت‌ها و اختیارات مربوطه نقش مبنایی دارد آن است که بر اساس اسنادی که صلاحیت‌ها و اختیارات این رکن در آن تعریف شده است، عمل نماید. در همین راستا منشور ملل متحد، اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری - که جزء لاینفک منشور است - و قواعد آیین دادرسی دیوان، تعیین‌کننده چهارچوب صلاحیتی این رکن قضایی می‌باشند.

نکته حائز اهمیت آن است که آنچه مبنای خروج دیوان از صلاحیت‌های این رکن می‌باشد، صرفاً در چهارچوب همین اسناد معنا و مفهوم پیدا می‌کند و نمی‌توان صرف مخالفت با نگاه مطلقاً حقوقی و

۸۹. بی‌آنکه در صدد تشریح و بسط این مطلب باشیم، باید به اختصار بیان نمود که این شاخه از مطالعات حقوقی بین‌المللی به رابطه میان سازمان بین‌المللی مربوطه و کارمندان آن می‌پردازد؛

See: Peter Quayle, *The Role of International Administrative Law at International Organizations* (Liden: Brill Nijhoff, 2020), 89.

90. Charter of the United Nations, op.cit. Article 92.

۹۱. هر چند اساس وجودی نهاد نظارت قضایی در چهارچوب دیوان بین‌المللی دادگستری مورد اختلاف نظر شدید میان حقوق‌دانان بین‌المللی می‌باشد؛ عده‌ای با استناد به نظارت‌ناپذیر بودن ارکان سیاسی ملل متحد (شورای امنیت و مجمع عمومی)، استناد به کارهای مقدماتی تهیه پیش‌نویس منشور ملل متحد و همچنین در نظر گرفتن تعریفی بسیار مضیق از نظارت قضایی آن را انکار می‌کنند و عده‌ای دیگر با در نظر گرفتن تعریفی موسع از نظارت قضایی و همچنین اصل کلی دانستن آن، بر این اعتقادند که نظارت قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری علی‌رغم تمام مخالفت‌هایی که نسبت به وجود آن صورت می‌گیرد، در عمل تحقق یافته و می‌توان بروز و ظهور عینی آن را در آرا و نظرات مشورتی متعدد دیوان بین‌المللی دادگستری نظیر نظر مشورتی قانونی بودن توسل به تسلیحات هسته‌ای توسط یک دولت در مخاصمه مسلحانه و نظر مشورتی آثار حقوقی حضور مستمر آفریقای جنوبی در نامیبیا (آفریقای جنوب غربی) با وجود قطعنامه ۲۷۶ شورای امنیت مشاهده نمود.

بی طرفانه دیوان در قالب آرا و نظرات مشورتی آن را دستاویزی برای خروج از صلاحیت‌ها قرار داد؛ برای نمونه، در قضیه فعالیت‌های نظامی و شبه‌نظامی در و علیه نیکاراگوئه، دیوان بین‌المللی دادگستری در تاریخ ۲۶ نوامبر سال ۱۹۸۴ م. صلاحیت خود را برای رسیدگی به اختلاف میان دو دولت نیکاراگوئه (در مقام خواهان) و دولت ایالات متحده آمریکا (در مقام خوانده)، احراز نمود. این امر در حالی بود که دولت ایالات متحده آمریکا در تاریخ ۱۸ ژانویه ۱۹۸۵ م. با صدور بیانیه‌ای از شرکت در فرایند دادرسی آغاز شده از سوی نیکاراگوئه در دیوان بین‌المللی دادگستری، خودداری کرد؛ با این دستاویز که فرایند دادرسی موجود در دیوان، سوءاستفاده از این نهاد قضایی برای اهداف سیاسی است. علاوه بر آن، حکم دیوان حاکی از دوری وی از رویکرد محتاطانه گذشته‌اش نسبت به مسائل صلاحیتی است.^{۹۲} همچنین، در بیانیه مزبور ایالات متحده آمریکا این امر را که به زعم او دیوان بین‌المللی دادگستری در رسیدگی به قضیه اخیرالذکر سیاست‌زده شده است، علیه منافع دموکراسی‌ها و حتی موجودیت خود دیوان به عنوان یک ساختار قضایی دانست.

به نظر می‌رسد که توجیه بی‌مبنای ایالات متحده آن بوده است که این اختلاف اساساً سیاسی است و رسیدگی قضایی به یک اختلاف سیاسی، کارکرد قضایی و بی‌طرف نهاد رسیدگی‌کننده را نیز مخدوش می‌کند؛ زیرا این دولت به این امر اشاره می‌کند که منشور ملل متحد رسیدگی به اختلافات دارای چنین ماهیتی را به ارکان سیاسی و نه به دیوان تفویض نموده است،^{۹۳} درحالی که این استدلال از هر جهت فاقد وجهت حقوقی است و دیوان بین‌المللی دادگستری خود به صراحت در قضایای متعددی اشاره کرده است که هر اختلاف حقوقی واجد ابعاد سیاسی است و این امر نافی رسیدگی حقوقی و قضایی به قضیه مربوطه نمی‌شود. در این راستا به عنوان مثال در نظر مشورتی خود در خصوص قانونی بودن تهدید یا توسل به سلاح‌های هسته‌ای اشاره می‌کند:

«این واقعیت که این مسأله جنبه‌های سیاسی نیز دارد ... امری است که در بسیاری از مسائلی که در حیات بین‌المللی بروز می‌کنند، وجود دارد و این امر مانع از آن نخواهد شد که آن مسأله، امری حقوقی نباشد و دیوان از صلاحیتی که به صراحت بر اساس اساسنامه‌اش به او داده شده است، محروم

92. "United States: Statement on the U.S. Withdrawal from the Proceedings Initiated by Nicaragua in the International Court of Justice," *International Legal Materials* 1 (1985): 248.

93. همچنین رسیدگی قضایی به اختلاف سیاسی مذکور منجر به فاش شدن اطلاعاتی می‌شود که امنیت ملی ایالات متحده را مخدوش می‌کند:

See: "United States: Statement on the U.S. Withdrawal from the Proceedings Initiated by Nicaragua in the International Court of Justice," *International Legal Materials* 1 (1985): 246-248.

شود. ماهیت سیاسی این مسأله هر چه باشد، دیوان نمی‌تواند از تصدیق خصیصه حقوقی یک مسأله خودداری کند و بر اساس همین خصیصه حقوقی است که فراخوانده شده است تا وظیفه ضروری قضایی خود را ایفا کند.^{۹۴}

همچنین دیوان در نظر مشورتی خود در خصوص تفسیر موافقت‌نامه ۲۵ مارس سال ۱۹۵۱ م. بین سازمان بهداشت جهانی و مصر اشاره می‌کند که ملاحظات سیاسی مانع از صدور نظر مشورتی نیست و اتفاقاً در چنین شرایطی است که درخواست نظر مشورتی در رابطه با اصول حقوقی مربوطه در آن امر، ضرورت دارد.^{۹۵}

باین حال به نظر می‌رسد اعمال کارکردهای دیوان بین‌المللی دادگستری در چهارچوب‌های صلاحیتی تعریف‌شده برای آن، گاه به صورت جدی زیر سؤال رفته باشد. این امر را می‌توان به روشنی در خصوص عدم تمایل دیوان به ورود در مسائل پیرامون کنترل و خلع سلاح هسته‌ای مشاهده نمود؛^{۹۶} دیوان بین‌المللی دادگستری در موقعیت‌های متعددی - اعم از آنکه در مقام صدور رأی ترافعی یا نظر مشورتی باشد - از اعمال کارکرد قضایی خویش خودداری کرده است که پابندی وی به چهارچوب‌های صلاحیتی آن در راستای رد دعوی مربوطه یا انکار صلاحیت خویش، شدیداً محل تردید است. در این راستا می‌توان به قضیه تعهدات پیرامون مذاکرات راجع به توقف مسابقه تسلیحاتی و خلع سلاح هسته‌ای و همچنین درخواست صدور نظر مشورتی در خصوص قانونی بودن توسل یک دولت به سلاح‌های هسته‌ای در مخاصمه مسلحانه اشاره کرد.

در قضیه نخست، جزایر مارشال ادعا می‌کرد که دولت‌های بریتانیا، چین، کره شمالی، فرانسه، هند، اسرائیل، پاکستان، روسیه و ایالات متحده به تعهدات خود مطابق ماده ششم از معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای و همچنین حقوق بین‌الملل عرفی، مبنی بر انجام مذاکرات راجع به توقف مسابقه تسلیحات اتمی و خلع سلاح اتمی پایبند نبوده‌اند. دیوان این دعوا را با استناد به نبود اختلاف حقوقی میان طرفین - با در نظر گرفتن معیاری بسیار سختگیرانه و مضیق در خصوص احراز وجود اختلاف میان طرفین - رد کرد.^{۹۷} در نظر مشورتی سال ۱۹۹۶ م. درخواست شده از سوی سازمان بهداشت جهانی،

94. International Court of Justice, Advisory Opinion Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, No. 95 (8 July 1996), 12.

95. International Court of Justice, Advisory Opinion Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt, No. 65 (20 December, 1980), 18, para. 33.

96. Awmees Devesh, "Nuclear Weapons Before the International Court of Justice: A Critique of the Marshall Islands v. United Kingdom Decision", *Victoria University of Wellington* 1(2018), 64.

97. International Court of Justice, Case Concerning Obligations Concerning Negotiations Relating to

دیوان بر این اعتقاد بود که هیچ یک از وظایف سازمان مربوطه با سؤالی که در راستای نظر مشورتی مطرح شده است، ارتباط جدی نداشته و اسباب زائل شدن سلامت ارتباطی با کارکرد سازمان جهانی بهداشت مبنی بر تلاش برای جبران آثار آنها ندارد. نکته حائز اهمیت آن است که دیوان در این راستا استدلال دیگری می‌کند که حاکی از عدم تمایل آشکار دیوان بر اجابت درخواست نظر مشورتی مربوطه می‌باشد و آن هم این است که قانونی یا غیرقانونی بودن توسل به سلاح‌های هسته‌ای در آثاری که بر سلامت انسان می‌گذارد، موضوعیت ندارد و در هر دو حال تأثیر آن بر سلامت یکسان است.^{۹۸}

بنابراین به نظر می‌رسد اگرچه بعضی نقدهایی که به ایفای صلاحیت‌های تفویض شده به این رکن ملل متحد وارد می‌شود، تنها ملجائی برای گریز از رسیدگی قضایی دیوان و متعاقباً صدور رأی در آن قضیه یا بالعکس بوده است (نظیر ایرادات مطرح شده از سوی ایالات متحده آمریکا در قضیه نیکاراگوئه در رابطه با سیاسی بودن اختلاف)، با این حال در بعضی جنبه‌ها - چنان که مورد اشاره قرار گرفت - اعمال کارکردهای قضایی دیوان به شدت زیر سؤال رفته است.

نتیجه‌گیری

بررسی دکتترین خروج از صلاحیت به عنوان دکتترینی که منشأ شکل‌گیری آن به حقوق شرکت‌ها بازمی‌گردد، در حقوق سازمان‌های بین‌المللی بسیار حائز اهمیت است. علت آن است که خروج سازمان‌های بین‌المللی - به عنوان تابعان مستقل و فعال حقوق بین‌الملل - از حیطه صلاحیت‌های اعطایی خود بر اساس اسناد مؤسس آنها - می‌تواند اولاً منجر به مسؤولیت بین‌المللی سازمان ذی‌ربط شده و دوماً همان‌گونه که از رویه قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری در نظر مشورتی برخی مخارج ملل متحد قابل استنباط است، منجر به بطلان مطلق عملی شود که به مثابه عمل خارج از صلاحیت تلقی می‌شود. سازمان ملل متحد به عنوان دومین سازمان جهانی با صلاحیت عام نیز همانند سایر سازمان‌های بین‌المللی از این اصل کلی مستثنا نخواهد بود؛ به عبارت دیگر، چنانچه هر یک از ارکان اصلی سازمان ملل متحد از حدود صلاحیت‌های اعطایی خود به موجب منشور ملل متحد - به عنوان سند مؤسس سازمان ملل متحد - فراتر روند، عمل مربوطه دیگر به عنوان عملی در چهارچوب صلاحیت به شمار نیامده، بلکه به منزله عملی خارج از صلاحیت محسوب خواهد شد.

Cessation of the Nuclear Arms Race and to Nuclear Disarmament, *Marshall Islands v. United Kingdom*, (5 October 2016), Para. 57, 856.

98. International Court of Justice, *Advisory Opinion on Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict*, No. 95 (8 July 1996), Para. 22, 77.

در پژوهش اخیر با چشم‌پوشی از شورای قیومت، تلاش شد تا با بررسی مجمع عمومی، شورای امنیت، شورای اقتصادی و اجتماعی، دبیرخانه و دیوان بین‌المللی دادگستری به احراز و تحلیل مصادیقی از اعمال که به عنوان اعمال خارج از صلاحیت هر یک از ارکان اخیرالذکر تلقی می‌شوند و در نهایت می‌توانند منجر به مسؤولیت بین‌المللی سازمان ملل متحد شوند، پرداخته شود. به منظور تحقق این هدف، ابتدا چهارچوب حقوقی مشترک این ارکان - که همانا اصول و اهداف سازمان ملل متحد هستند - و سپس چهارچوب حقوقی خاص هر رکن - که همانا صلاحیت‌های خاص هر یک از ارکان مزبور می‌باشند، مورد توجه و بررسی قرار گرفتند.

در خصوص اعمال مجمع عمومی، بیان شد که تصویب قطعنامه اتحاد برای صلح از سوی مجمع عمومی - که مغایر با مفاد بند (۱) ماده (۱۲) و بند (۲) ماده (۱۱) منشور ملل متحد است - و همچنین تأسیس دادگاه اداری ملل متحد از سوی این رکن - علی‌رغم نظر مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه تأثیر احکام جبران خسارت صادره توسط دادگاه اداری ملل متحد، با استناد به ماده (۲۲) منشور ملل متحد - می‌تواند به مثابه اعمال خارج از صلاحیت مجمع عمومی تلقی شود. همچنین، تصویب قطعنامه‌هایی از سوی شورای امنیت که به محکوم کردن اعمال تروریستی توسط گروه‌های غیردولتی پرداخته یا تأسیس دادگاه‌های کیفری برای یوگسلاوی سابق و رواندا از سوی این رکن، به ترتیب به علت در نظر گرفتن کارکرد قانونگذاری و قضایی برای شورای امنیت می‌توانند در زمره اعمال خارج از صلاحیت شورای امنیت به موجب منشور ملل متحد تلقی شوند.

علی‌رغم این تلقی از نوع عملکرد دیوان بین‌المللی دادگستری که این نهاد به عنوان مرجع احراز خروج از صلاحیت‌های سایر ارکان ملل متحد فعالیت کرده و به نوعی به ایفای عملکرد نظارت قضایی می‌پردازد، با نظر افکندن بر روبه قضایی دیوان و ایفای نقش این رکن در این خصوص، می‌توان مواردی را مشاهده کرد که شائبه خروج از صلاحیت تلقی شدن عمل دیوان به دلایلی خاص وجود داشته باشد. قضایای فعالیت‌های نظامی و شبه‌نظامی در و علیه نیکاراگوئه، تعهدات پیرامون مذاکرات راجع به توقف مسابقه تسلیحاتی و خلع سلاح هسته‌ای و همچنین نظر مشورتی در خصوص قانونی بودن توسل یک دولت به سلاح‌های هسته‌ای در مخاصمه مسلحانه، می‌توانند گواهی بر این مدعی نگارندگان پژوهش باشند.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

کتاب‌ها

- بیگزاده، ابراهیم. حقوق سازمان‌های بین‌المللی، تهران: انتشارات مجد، ۱۳۹۴.
- فلسفی، هدایت‌الله. سیر عقل در منظومه حقوق بین‌الملل: اصول اساسی روش‌شناسی حقوق بین‌الملل. چاپ دوم. تهران: فرهنگ نشر نو، ۱۳۹۶.
- پایان‌نامه
- دریاییگی، کیانا. «نقش نظارت قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری بر اساسی‌سازی حقوق بین‌الملل». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۹۹.
- مقالات
- پتکولسکو، یوانا. «بررسی تصمیمات شورای امنیت سازمان ملل متحد توسط دیوان بین‌المللی دادگستری»، ترجمه دکتر محمدعلی صلح‌چی و هیبت‌الله نژندی‌منش، مجله تخصصی الهیات و حقوق، ۲۸ (۱۳۸۷): ۱۶۱-۱۹۴.
- زمانی، سید قاسم. «تأملی بر مسؤولیت بین‌المللی سازمان‌های بین‌المللی»، مجله حقوقی بین‌المللی ۲۱ (۱۳۷۶): ۲۱۷-۲۷۱.
- شریفی طرازکوهی، حسین و سازمان مدرس سبزواری. «ضرورت و امکان نظارت قضایی بر عملکرد شورای امنیت در نظام حقوقی ملل متحد»، فصلنامه سازمان‌های بین‌المللی ۴ (۱۳۹۲): ۷-۶۲.
- موسوی، سید فضل‌الله و وحید بذار. «نظارت قضایی محاکم بین‌المللی بر شورای امنیت سازمان ملل متحد»، مجله حقوقی بین‌المللی ۵۴ (۱۳۹۵): ۵۹-۹۰.

ب) منابع خارجی

Books

- Cannizzaro, Enzo and Paolo Palchetti. "Ultra vires acts of International Organizations" In *Research handbook on the law of International Organizations*, edited by Jan Klabbers and Asa Wallendahl, 259-280, Cheltenham: Edward Elgar publishing, 2011.
- Parry, Clive, John P. Grant and J. Craig Barker. *Parry & Grant Encyclopaedic Dictionary of International Law*, edited by John P. Grant and J. Craig Barker. 3th ed, Oxford: Oxford University Press, 1982.
- Crawford, James R. "Mandates and Trust Territories" In *The Creation of States in International Law*, 565-602, New York: Oxford University Press, 2007.
- Fordham, Michael. *Judicial Review Handbook*, 5th Ed. Oxford: Bloomsbury Publishing, 2008.
- Klabbbers, Jan, *An Introduction to International Institutional Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Quayle, Peter. *The Role of International Administrative Law at International Organizations*. Liden: Brill Nijhoff, 2020.
- Ragazzi, Maurizio. *Responsibility of International Organizations Essays in Memory of Sir Ian Brownlie*. Leiden: Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2013.

Articles

- Ballantine, Henry Winthrop. "Proposed Revision of Ultra-Vires Doctrine." *Cornell Law Review* 4 (1927): 453-459.
- Bydoon, Maysa, Al-Own, Gasem M. S., "The Legality of the Security Council Powers Expansion." *International Journal of Humanities and Social Science* 4 (2017):220-229.
- Devesh, Awmee, "Nuclear Weapons Before the International Court of Justice: A Critique of the Marshall Islands v. United Kingdom Decision." *Victoria University of Wellington* 49 (2018): 53-82.
- Osiek, Eber, "The Legal Validity of Ultra Vires Decisions of International Organizations." *The American Journal of International Law* 2 (1983): 239-256 .
- Petersen, Keith S. "The Uses of the Uniting for Peace Resolution since 1950." *International Organization* 13(1959): 267-305.
- Rajčić, Ivana, "Legal Control over Decisions Taken by the United Nations Organs and Judicial Review of the Security Council Decisions." *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja* 96 (2014): 109-123.
- Ramsden, Michael, "Uniting for Peace and Humanitarian Intervention: The Authorisn Function of the U.N. General Assembly." *The Chinese University of Hong Kong* 2 (2016): 267-305.
- Rosand, Eric, "The security Council as "Global Legislator": Ultra Vires or Ultra Innovative?." *Fordham International Law Journal* 3 (2004):542-590.
- "United States: Statement on the U.S. Withdrawal from the Proceedings Initiated by Nicaragua in the International Court of Justice." *International Legal Materials* 1(1985): 246-263.

Documents

- United Nations, Charter of the United Nations, (1945).
- International Law Commission, "Draft Articles on the Responsibility of International Organizations," (2011).
- United Nations General Assembly, Resolution 351, Establishment of a United Nations Administrative Tribunal, (24 November 1949).
- United Nations General Assembly, Resolution 377 (V). Uniting for peace, (3 November 1950).
- United Nations, Resolution 808 Adopted by the Security Council at its 3175th meeting, (22 February 1993).
- United Nations, Resolution 827 Adopted by the Security Council at its 3217th meeting, (25 May 1993).
- United Nations, Resolution 955 Adopted by the Security Council at its 3453rd meeting, (8 November 1994).
- United Nations, Resolution 1054 Adopted by the Security Council at its 3660th meeting, (26 April 1996).

- United Nations, Resolution 1373 Adopted by the Security Council at its 4385th meeting, (28 September 2001).

- United Nations, Resolution 1540 Adopted by the Security Council at its 4956th meeting, (28 April 2004).

Cases

- ICTR, *The Prosecutor v. Joseph Kanyabashi*, Decision on the Defence Motion on Jurisdiction, No.: 96-15-T, (18 June 1997).

- ICTY, Decision on the Defense Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, *Prosecutor v. Dusko Tadic a/k/a "DULE"*, (2 October 1995).

- International Court of Justice, Dissenting Opinion of Judge Alvarez to the Advisory Opinion on Competence of the General Assembly for the Admission of a State to the United Nations, No. 9, (3 March 1950).

- International Court of Justice, Advisory Opinion Effect of Awards of Compensation Made by the United Nations Administrative Tribunal, (13 July 1954).

- International Court of Justice, Advisory Opinion on certain Expenses of the United Nations (Article 17, paragraph 2, of the Charter), (20 July 1962).

- International Court of Justice, Separate Opinion of Judge Morelli in case concerning Certain Expenses of the United Nations (Article 17, paragraph 2, of the Charter), No. 49 (20 July 1962).

- International Court of Justice, Advisory Opinion on Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276, (21 June 1971).

- International Court of Justice, Advisory Opinion on the Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt, No. 65 (20 December 1980).

- International Court of Justice, Separate opinion of Judge Lauterpacht in the case concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (*Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro*), No. 91 (13 September 1993).

- International Court of Justice, Separate opinion of Judge Weeramantry in the case concerning Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (*Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro*), No. 91 (13 September 1993).

- International Court of Justice, Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict (Advisory Opinion), No. 95 (July 8, 1996).

- International Court of Justice, Obligations Concerning Negotiations Relating to Cessation of the Nuclear Arms Race and to Nuclear Disarmament, *Marshall Islands v. United Kingdom*, (5 October 2016).